

μόσει ειλικρινά και ένα μόνο μέτρο, πού νά ώφαλει τό εργαζόμενο μέρος τοῦ λαοῦ. "Όλα της τά μέτρα εἶνε ἀντιλαϊκά στήν πρόθεσή τους και στήν οὐσία τους, ὅσο κι ἂν προσπαθεῖ ἡ δεξιότεχνη σοφιστεία τῶν πολιτικῶν της και τῶν διανοουμένων της νά τά στολίσει μέ φανταχτερές προοδευτικῆς ἐτικέτες». («Ν. Πρωτοπόροι» Ὀχτ. 1932, σ. 400)

Και γιά τόν ὑπουργό τῆς παιδείας τοῦ Βενιζέλου, τόν Παπανδρέου, ἔγραψε αὐτά τά χαρακτηριστικά σέ μιὰ ἄποψη τῶν «Νέων Πρωτοπόρων»:

«Ὁ κ. Παπανδρέου εἶνε ὁπαδός και κήρυκας τῆς δυναμικῆς δημοκρατίας, πού σιγά-σιγά θά καταργήσει και τήν ἐκμετάλλεψη τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἄνθρωπο. Θά ρωτήσετε τόρα ἴσως τί θά πεῖ τό μυστήριο τοῦτο, ἡ «δυναμική δημοκρατία»; Μᾶς τό ἐδήλωσε ὁ ἴδιος ὁ κ. Παπανδρέου στή Βουλῆ σέ μιὰ ἀθάνατη στιχομυθία μέ τόν κ. Τουρκοβασίλη. Δυναμική δημοκρατία εἶνε νά δάξεις τοὺς χαφιέδες τοῦ Ἐπιτελείου και τῆς Γενικῆς ἀσφάλειας νά κατασκοπεύουνε τοὺς δασκάλους και νά τοὺς καταδιώκουνε μαζί μέ τίς ἐκπαιδευτικῆς ἀρχές. Τό εἶπε γαυριόντας και διεκδικόντας μέ πείσμα τῆ δόξα τούτη γιά δική του δεράκτης» πρώην ὑπουργός. Ζήτω λοιπόν ἡ δυναμική δημοκρατία!». («Νέοι Πρωτοπόροι» 1933, σ. 159).

Ὁ Γληνός ὄλους τοὺς «ἀρχαιοφιλόσοφους»¹ τοὺς ὀνόμαζε ἀνθυποφιλόσοφους τοῦ φασισμού. Εἰδικά γιά τόν κ. Κ. Τσάτσο ἔγραφε:

«Ἡ ἰδεοκρατία τοῦ κ. Τσάτσο εἶνε ἡ ἰδεοκρατία τοῦ φασισμού. Ὁ κ. Τσάτσο εἶνε ἐθνικιστής ἀλλά Μουσολίνι, εἶνε ἀντικεφαλαιοκράτης ἀλλά Χίτλερ» («Νέοι Πρωτοπόροι» τοῦ Ἰούλη 1933 σ. 215).

Ὅταν ὁ Γληνός στίς 27 τοῦ Γενάρη τοῦ 1933 ἄκουσε στό Πανεπιστήμιο τό ἐναρκτήριο μάθημα τοῦ γ. Κ. Τσάτσο ἔγραψε ἕνα ἄρθρο στοὺς «Νέους Πρωτοπόρους» (τεῦχ. Φλεβάρη τοῦ 1933 σ. 61-62) μέ τό ψευδώνυμο Δ. Ρογιαυδς και τόν τίτλο «Ἀεροφιλοσοφία τοῦ δικαίου» και τόν ὑπότιτλο «Ἐντυπώσεις ἀπό ἕνα μάθημα». Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Δάσκαλος διαπίστωνε:

«Ὁ κ. Τσάτσο εἶνε σήμερα μιὰ ἀνάγκη ὄχι μόνο γιά τό Πανεπιστήμιο, παρά γιά ὀλόκληρο τό καθεστώς. Εἶνε ἀνάγκη ἀπόλυτη νά μπουμπουνίσει τά μυαλά τῶν νέων μέ τήν ἀεροφιλοσοφία του και νά τά γεμίσει μέ τά πύτουρα τῆς ἰδεοκρατίας.

Στήν ἐπιστήμη μέσα, πού δουλέψανε ὁ Οἰκονομίδης, ὁ Καλλιγᾶς, ὁ Κρασᾶς και οἱ ἄλλοι ἐρμηνευτές τοῦ θετικοῦ δικαίου, εἶνε ἀνάγκη τῆς ἀρχουσας τάξης ν' ἀλωνίξει τόρα τ' ἄχυρα τοῦ ἰδεαλισμοῦ. Μά πέρασε ὁ καιρός πού τά φτωχά παιδιά, πού ἔρχονταν στό πανεπιστήμιο, μπορούσαν νά φάνε ἀδιαμαρτύρητα τέτια τροφή. Ἐσεῖς θά σερβίρετε και ἐσεῖς θά τρώτε τά ἄχυρά σας. Νά εἰσθε δέβαιοι γι αὐτό. Ἡ ψυχὴ τῶν νέων δὲν σᾶς ἀνήκει πιά».

Ὁ Δάσκαλος, ἀφοῦ σέ μιὰ σειρὰ ἄρθρα του στοὺς «Νέους Πρωτοπόρους» μελέτησε τίς πνευματικῆς μορφῆς ἀντίδρασης (: Τύπος, Ἐκκλησία, Σχολεῖο, Ἐπιστήμη και Τέχνη) καθόριζε τό καθῆκον τῶν διανοουμένων:

«Ἐχουμε χρέος νά δουλέψουμε γερά ὄλοι γιά νά ἀντιμετωπίσουμε τόν ἀντίπαλο σέ ὄλη τῆ γραμμῆ. Ἐχουμε χρέος νά ὀργανώσουμε τό ἰδεολογικό μας μέτωπο, νά κρα-

¹ «Ἀρχαιοφιλόσοφοι» εἶνε ὄρος πού ἔδωσε ὁ Γληνός στοὺς νεαροὺς τότε νεοκαντιανούς και ἄλλους «διανοούμενους» πού ἦρθαν ἀπό τῆ Γερμανία και συνεργάστηκαν στήν ἐκδοση τοῦ περιοδικοῦ: «Ἀρχεῖον φιλοσοφίας και θεωρίας τῶν ἐπιστημῶν». Βλ. σχετικὰ τό ἄρθρο τοῦ Δ. Καστρινοῦ «Οἱ ἀρχαιοφιλόσοφοι» στοὺς «Νέους Πρωτοπόρους» τοῦ Ἀπρίλη 1934, σ. 195-116.

τήσουμε ψηλά τὸ φῶς τοῦ διαλεκτικοῦ ματεριαλισμοῦ καὶ σὲ ἀδιὰ κοπή ἐπαφῆ με τὸ προλεταριάτο ποὺ μάχεται, νὰ βοηθήσουμε τὸν ἀγῶνα του μὲ δλη μας τὴ δύναμη ρίχνοντας συνάμα τὰ πρῶτα λιθάρια γιὰ τὸ θεμελίωμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὸν τόπο μας. Ἐμπρός, ὄλοι στὴ δουλειά («Νέοι Πρωτοπόροι», Φλεβάρης 1933 σ. 53).

Προβάλλοντας στοὺς διανοουμένους καὶ καλλιτέχνες μας σὰν φωτεινὸ παράδειγμα τὶς ἐκπολιτιστικὲς κατακτήσεις τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ἔγραφε ὁ Γληνός :

«Τεχνίτες, τοῦ λόγου ἔλατε ἐκεῖ, ποὺ ἀνοίγεται μπροστά σας ἕνας νέος κόσμος δημιουργίας. Τὸ προλεταριάτο ἔδωσε ἐμπράγματῃ ἀπόδειξη γιὰ τὸ ὕψος τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ δημιουργεῖ. Ἐπαναστάτες καὶ προλεταριακοὶ λογοτέχνες, καλλιεργεῖτε στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ τὴν ἑαυτὸ σας, τελειοποιεῖτε τὰ ἐκφραστικά σας μέσα. Δώστε στὸ προλεταριάτο τὴν τέχνη, ποὺ τοῦ ἀξίζει. Ὁ νέος κόσμος εἶνε χίλιες φορές καλύτερος ἀπὸ αὐτόν, ποὺ μπροστά στὰ μάτια μας καταρρέει» («Νέοι Πρωτοπόροι», Νοέμβρης 1934 σ. 446).

«Ὁ κομμουνισμὸς σκορπίζει φῶς. ἔγραφε, σπάει ὄλες τὶς ἀλυσίδες, γκρεμίζει ὄλα τὰ τεῖχη, ποὺ κρατοῦσανε στὰ σκοτάδια καὶ στὴν ἀδυναμία τὰ ἑκατομμύρια τῶν σκλάβων» («Νέοι Πρωτοπόροι», Ὀκτώβρης 1933 σ. 308).

Ἀπὸ τὶς 22 τοῦ Ἰοῖνη ὡς τὶς 26 τοῦ Ἰούλη 1935 ὁ Γληνὸς δημοσίευσε στὴν καθαρεύουσα μιὰ σειρά ἀρθρὰ στὴν ἐβδομαδιαία ἔφημερίδα «Ἀλήθεια», ποὺ ἀπευθυνότανε κυρίως στὸ κοινὸ τῶν μικροαστικῶν στρωμάτων με τὸν τίτλο : «Μεταξὺ βενιζελικοῦ καὶ ἀντιβενιζελικοῦ κράτους», ὑπόγραφοντάς τα με τὰ ἀρχικὰ γράμματα Γ.Δ.Α. (=Γληνὸς Δημήτρης τοῦ Ἀλεξάνδρου). Τὸ τελευταῖο τοῦ ἀρθρο τοῦ εἶχε ἀφιερῶσει στὸ στράτευμα. Εἶχε τὸν τίτλο : «Τὸ καθῆκον τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ». Στὸ ἀρθρο αὐτὸ ὁ Δάσκαλος ἔγραφε :

«Ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς εἶνε κατ' ἐξοχὴν λαϊκὸς στρατός. Ὅχι μόνον, διότι συντηρεῖται με τρομερὰς θυσίας δισεκατομμυρίων κατ' ἔτος, λαμβανομένων ἐκ τοῦ ὑστερήματος τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον διότι τὴν ὁλότητα του σχεδὸν ἀπαρτίζουν τὰ τέκνα τῶν ἐλλήνων ἐργατῶν, ἀγροτῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ αὐτὰ τὰ στελέχη του προέρχονται κατὰ μέγιστην ἀναλογίαν ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα». Καὶ κατέληγε : «Ὁ στρατὸς ἐπηρέασε βαθύτατα τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, ἄλλοτε μὲν πρὸς τὸ καλόν, ἀλλὰ συχνὰ πρὸς τὸ κακόν. Μόνον τότε δύναται ὁ στρατὸς νὰ ἐπηρεάσῃ εὐνοϊκῶς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, ὅταν δρᾷ ἐν' ἀπολύτῃ ἀρμονίᾳ πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς μεγάλης μάζης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ὅταν ἐνεργῇ ὡς στρατὸς πραιτωριανῶν διὰ τὰ συμφέροντα τῶν ὀλίγων κατὰ τῶν πολλῶν, ἐνεργεῖ ἐναντίον τοῦ λαϊκοῦ, ἄρα τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος... Ὅσοι δυσσοδομοῦν ἐναντίον τοῦ λαοῦ καὶ ἔχουν λόγους νὰ φοβοῦνται τὴν ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῆς γνώμης του, σπεύδουν νὰ δημιουργήσουν τετελεσμένα γεγονότα καὶ νὰ καταπνίξουν διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ αἵματος τὴν λαϊκὴν θέλησιν. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν δὲν εἶνε δυνατόν βεβαίως νὰ εὑρίσκονται τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ τὰ φέροντα τὴν στολὴν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατιώτου καὶ ἀξιωματικοῦ» («Ἀλήθεια» 26 Ἰούλη 1935).

Ἐ, λοιπόν, ἡ πέννα τοῦ Γληνοῦ πρέπει νὰ σπάσει, τὸ στόμα τοῦ Γληνοῦ πρέπει νὰ φίμωθεί. Ὁ Γληνὸς πρέπει νὰ ἐξοριστεῖ στὸν Ἀη Στράτη μαζὶ με τοὺς συντρόφους του. Ἡ ἀπόφαση εἶχε παρθεῖ ἀπὸ τὸ διευθυντήριον

τῆς πλουτοκρατικῆς—μοναρχοφασιστικῆς κοσμογονίας στὸ σπίτι ἐνὸς παλιοῦ μαθητῆ τοῦ Γληνοῦ, πλουσιόπαιδου ἀπὸ τῆ Σμύρνη!

Τὸ ἀπόγεμα στὴν παραλία τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Πειραιᾶ, ὅπου ἦταν ἀραγμένο τὸ βαπόρι πὺ θὰ ἔφευγε γιὰ τὴ Μυτιλήνη, λίγοι συγγενεῖς, φίλοι, μαθητὲς τοῦ Γληνοῦ καὶ τοῦ Βάρναλη μαζί μὲ τοὺς συγγενεῖς τῶν συγκρατουμένων συντρόφων τους, περιμέναμε νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ τὸ Τμῆμα μεταγωγῶν τοῦ Πειραιᾶ στὸ καράβι. Περιμέναμε πολὺ. Κάποτε φάνηκε νὰ προχωρεῖ πρὸς τὸ ἀραγμένο καράβι μιὰ μακριὰ σειρὰ ἀγωνιστῆς τῆς δημοκρατίας, τῆς προδομένης ἀπὸ τὸν ἀστικὸ παλαιοδημοκρατικὸ κόσμο. Ἄλυσσοδεμένοι δυὸ - δυὸ, ἐργάτες, ἐπαγγελματίες καὶ διανοούμενοι προχωροῦν περήφανοι. Κρατᾶν ψηλὰ τὸ κεφάλι. Τοὺς συνοδεύει ἔνοπλο ἀπόσπασμα τῆς χωροφυλακῆς. Καθὼς περνᾶνε ἀπὸ κοντὰ μᾶς χαιρετᾶν καὶ χαιρετᾶμε τὸ Δάσκαλο, τὸν Ποιητὴ καὶ τοὺς ἀλυσσοδεμένους συντρόφους των.

Ὁ Γληνὸς φορᾶει τὸ γαλλικὸ μπερέ, πὺ τοῦ χάρισε ὁ φίλος του Θράσος Καστανάκης στὸ Τμῆμα μεταγωγῶν τοῦ Πειραιᾶ. Καθὼς ἀνεβαίνει τὴν ἀνηφορικὴ σκάλα τοῦ βαποριοῦ γυρίζε καὶ μᾶς χαιρετᾶ γιὰ τελευταία φορὰ, πρὶν μπεῖ στὸ βαπόρι καὶ χαθεῖ κάτω στὸ ἀμπάρι μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του. Ἔχει τὰ μάτια βουρκωμένα. . .

Ὁ Γληνὸς δὲν εἶνε ὁ φωτεινὸς δάσκαλος, πὺ σκέφτεται μόνον. Εἶνε καὶ ἡ μεγάλη καρδιά, πὺ πάσχει, ὑποφέρει, πονάει, ματώνει γιὰ τὸ κατάντημα τῆς χώρας. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ, πὺ ἔβλεπα τὸ Γληνὸ μὲ βουρκωμένα τὰ μάτια. Μὰ δὲ στάθηκε ἡ τελευταία φορὰ.

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΗ - ΣΤΡΑΤΗ

Τὸ τμῆμα διανοουμένων καὶ φοιτητῶν τῆς «Ἐργατικῆς βοήθειας Ἑλλάδος» εἶχε καλέσει τοὺς διανοουμένους καὶ καλλιτέχνες τῆς Ἀθήνας στὶς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1935 στὴν αἴθουσα ἐπιστημόνων τῆς πλατείας Ἁγίου Γεωργίου Καρύτση. Σκοπὸς ἦταν νὰ ἐκτεθεῖ ἡ φρικτὴ κατάσταση, πὺ μέσα σ' αὐτὴν εἶχαν καταδικαστεῖ νὰ ζοῦν οἱ ἐξόριστοι διανοούμενοι καὶ ἐργαζόμενοι τῆς Ἑλλάδας στὰ ξερόνησα τοῦ Αἰγαίου καὶ νὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους ἐκπρόσωπους τῆς ἐλληνικῆς διανόησης νὰ διαμαρτυρηθοῦν γι αὐτὴ στὴν Κυβέρνηση καὶ νὰ ἀπαιτήσουν τὴν ἐπέκταση τῆς ἀμνηστείας, πὺ δόθηκε μόνον στοὺς κινηματίες τοῦ 1935 καὶ ὄχι στοὺς ὑπόλοιπους πολιτικούς ἐξοριστούς. Ἡ συγκέντρωση εἶχε ὁριστεῖ γιὰ τὶς 10 τὸ πρωτὶ. Δὲν πάτησε κανένας ἐπίσημος διανοούμενος! Γιὰ μιὰ στιγμὴ παρουσιάζεται στὴν πόρτα γελαστός ὁ Γληνός. Εἶχε φτάσει στὴν Ἀθήνα. Εἶχε πληροφορηθεῖ, ὅτι γίνεται ἡ σύσκεψη γιὰ τὴν ἀμνηστεία τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων καὶ ἦρθε καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὴν παρακολουθήσει. Ὁ Γληνὸς δὲ συγκινήθηκε καθόλου ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀπουσία τῆς ἐπίσημης ἐλληνικῆς διανόησης ἀπὸ τὴ συγκέντρωση. Ἐγνώριζε ὅσο κανένας ἄλλος στὴν Ἑλλάδα τὶ ἀντι-

προσώπευε ἢ ἐπίσημη διανόηση στὴ χώρα μας καὶ τὰ συμφέροντα ποιῶν ἐκπροσωποῦσε, ὅπως ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσή του ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κινητοποιήσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς χώρας μας, τῆς ἀπεργίας πείνας ποὺ εἶχαν κηρύξει οἱ πολιτικοὶ ἐξόριστοι στὰ ξερονήσια καὶ τῶν διαμαρτυριῶν 79.262 γάλλων συγγραφέων, καλλιτεχνῶν καὶ ἐπιστημόνων. Κι ἀλήθεια, ὅταν ἡ ἐπίσημη διανόηση τοῦ τόπου μας παρακολουθοῦσε ἄβουλη, ἄτολμη, ἀδιάφορη τὸν ἐκτοπισμὸ τῶν ἐλλήνων ἀντιφασιστῶν διανοουμένων καὶ ἐργατῶν, οἱ γάλλοι διανοούμενοι μὲ ἀλλεπάλληλες διαμαρτυρίες τους πρὸς τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησι τάχτηκαν ἀλληλέγγυοι μὲ τοὺς Ἕλληνας πολιτικοὺς ἐξοριστοὺς ἐργάτες καὶ διανοουμένους καὶ ζήτησαν τὴ γενικὴ πολιτικὴ ἀμνηστεία. Ἡ διαμαρτυρία τους, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ «Ἐλεύθερον βῆμα» στίς 4 τοῦ Γενάρη 1936 σ. 3, εἶχε τὶς ὑπογραφὰς τῶν κορυφῶν τῆς γαλλικῆς διανόησης καὶ ἔγραφε :

«Πρὸς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα Γεώργιον Β' τῆς Ἑλλάδος»

Οἱ ὑπογεγραμμένοι 79.262 γάλλοι συγγραφεῖς, ἐπιστήμονες, καθηγηταί, δημοσιογράφοι, ἐλογίσθησαν εὐτυχεῖς πληροφορηθέντες ὅτι παρεσχέθη ὑπὸ τῆς μεγαλειότητός σας ἀμνηστεία εἰς τοὺς κρατούμενους διὰ πολιτικοὺς λόγους.

Βεβαιώνουν τὴν διαμαρτυρίαν τὴν ὁποῖαν ἀπηύθυναν τηλεγραφικῶς εἰς τὸν στρατηγὸν Κονδύλην τὴν 30ην Ὀκτωβρίου διὰ τὰς συλλήψεις καὶ ἐκτοπισμοὺς ἄνευ δίκης τῶν ἐλλήνων συναδέλφων των, καταδιωκομένων διὰ τὰς πολιτικὰς ἀντιλήψεις των. Ἡ διαμαρτυρία αὐτὴ ἐπεδόθη ἐπίσης τὴν 7ην Νοεμβρίου εἰς τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα κύριον Ν. Πολίτην, πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις, παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Παύλου Ριδά.

Ἐκπλήσσονται ὁμως διότι ἡ ἀμνηστεία αὕτη, ἣ ὁποῖα καλύπτει τὰς πράξεις τῆς στρατιωτικῆς ἀνταρσίας, ἐξαιρεῖ τοὺς ἰδεολόγους καὶ ὅτι ἄλλοι ἀκόμη διανοούμενοι καὶ φοιτηταὶ ἀπειλοῦνται ἐκ νέου.

Κηρύσσονται ἀλληλέγγυοι αὐτῶν μεταξὺ τῶν ὁποῖων εὕρισκονται καὶ οἱ διαπρεπεῖς συνάδελφοί των Κώστας Βάρναλης καὶ Δημήτρης Γληνός, ὡς καὶ ὅλων τῶν κρατούμενων εἰς Ἄγιον Εὐστράτιον, εἰς Φθόλεγανδρον, Ἀνάφην, Γαῦδον, Σίκυον καὶ Ἴον, τῶν ὁποῖων ζητοῦν τὴν ἀπελευθέρωσιν. Παρακαλοῦν τὴν μεγαλειότητά σας νὰ λάβει ὑπ' ὄψει τῆς δι' αὐτοὺς τὸ δίκαιον μέτρον τῆς ἐπικεικίας, τὸ ὁποῖον ὀλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος ἀναμένει μετ' ἀνυπομονησίας.

Ρομαίν Ρολλάν, Πῶλ Λανζεβέν, τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καθηγητῆς εἰς τὸ κολλέγιον τῆς Γαλλίας, Ζάν Περρέν τῆς Ἀκαδημίας, βραβεῖον Νόμπελ, Ζὺλ Ρομαίν, Βίκτωρ Μαργκερίτ, Ζάν Ρισάρ Μπλόκ, Ἀντρέ Μαλρώ, Ζυλιέν Μπεντά, Ἀντρέ Σαμσόν, Ζάν Γκεεννό, διευθυντῆς τῆς ἐπιθεωρήσεως «Εὐρώπη», Σάρλ Βιλντράκ, Μαρσέλ Πρενάν, καθηγητῆς τῆς Σορβώνης, Ζὺλ Μπλόκ, καθηγητῆς τῆς σχολῆς ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ διευθυντῆς τῆς γλωσσικῆς ἐταιρείας τῶν Παρισίων, Ὁρελιέν Σοῦδαζώ, σύμβουλος τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, Μαρσέλ Κοέν, καθηγητῆς τῆς σχολῆς ἀνατολικῶν γλωσσῶν, Σάρλ Ντυλέν, διευθυντῆς τοῦ θεάτρου «Ἀτελιέ», Μονέζ, καλλιτεχνικὸς διευθυντῆς τοῦ θεάτρου «Ἀτελιέ», Ἀντρέ Βιολῖς, Ἰωάννα Ἀνσελέ—Υσταῆς, Κλαίρη Σαῖν Σολέν, Μαντελέν Πάζ Λὺκ Ντυρταίν, Ζάν Ζιονό, Εὐγένιος Νταμπί, Ζάν Μαντούμ, Κλεμάν Σερβώ, Ἀντουάν, Πῶλ Ζαγκέμπ Χιάνς, Ζώρζ Γκογιώ, Κλώντ Ρενέ Μαρτέν, Πῶλ Ἀγνώ, Ζεράρ Κοσέ, Ζάν Μορώ, Ἀντρέ Στόρ, Σ. Φ. Σαλδατ, Ἰωσήφ Φολλιέ, Γαβριήλ Σεβαλιέ, Ρενέ Μπλέκ, Πῶλ Νιζάν, Ζώρζ Πιλλεμάν, Ἀντρέ Βέτλ—Κοριέλ, Μάρκ Μπερνάρ, Ἀντρέ Ὑλμάν, Λουί Μαρτέν—Σοφιέ, Ἀλμπέρτ Σουμπιγιόν, Ἀνρὺ Μπατάιγ, Ζάκ

Μπούρ, Άντρέ Μωρύ, Σάρλ Βόλφ, Γκαστόν Γκρό, Λυσιέν Άρνώ, Μ. Ντορβάλ, Μπρέλ Έρράν, Ζάν Μαρσά, Β. Σοκολώφ, Έδμόνδος Μπωσάν, Σιμόνη Ζολιβέ Σάνς, Μπρολόν, Α. Μπελλάντ, Άνρὸ Ντωτέλ».

Άκολουθοῦσαν οἱ ὑπογραφές 8.000 διανοομένων τῆς Ἐνώσης τοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ φασισμού, 1.200 μελῶν τῆς Ἐταιρείας τῶν ἐπαναστατῶν συγγραφέων καὶ καλλιτεχνῶν καὶ τέλος 70.000 μελῶν τῆς Ε.Δ.Β.

Ὁ Γληνὸς δέχτηκε στὴ σύσκεψη ποὺ ἔγινε, νὰ τεθεῖ ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ἐπιτροπῆς διανοομένων καὶ φοιτητῶν γιὰ νὰ παρουσιαστῆι στὶς ἀρμόδιες ἀρχές τοῦ κράτους καὶ νὰ ζητήσῃ τὴ γενίκευση τῆς πολιτικῆς ἀμνηστίας καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ μέτρου τοῦ ἐκτοπισμοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ παρουσιάστηκε τὴν ἄλλη μέρα στὸν ὑπουργὸ τῆς δικαιοσύνης κ. Λογοθέτη. Ὁ κ. ὑπουργὸς διαβεβαίωσε τὴν ἐπιτροπὴ, ὅτι ὁ ἐκτοπισμὸς «ὡς παρεπομένη ποινὴ, δὲ στέκει» καὶ ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ νὰ καταργηθεῖ. Ἦταν ὁ ἴδιος ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης κ. Λογοθέτης ποὺ, ἀργότερα, ἐπὶ 4ης Αὐγούστου, ἔστειλε χιλιάδες Ἕλληνες ἀντιφασίστες στὴ φυλακὴ μὲ «παρεπομένην ποινὴν» πολύμηνης καὶ πολύχρονης ἐξορίας στὰ ξερόνησα τοῦ Αἰγαίου. Ἦταν ὁ κ. Λογοθέτης ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς ἐπίσημης ἑλληνικῆς διανόησης, ποὺ «ἕνα ἀπὸ τὰ ἀθλία γνωρίσματά» τῆς εἶνε «ἡ ψευτιά καὶ ἡ ὑποκρισία», ὅπως ἔλεγε συχνὰ καὶ ἔγραψε κάποτε ὁ Γληνός.

Ο ΓΛΗΝΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Ὅταν ὁ Γληνὸς γύρισε τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1935 στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν Ἄη Στράτη ἦταν πολὺ διαφορετικὸς. Ἡ ἀμεση ἐπαφὴ τοῦ Δάσκαλου μὲ τοὺς ἀφανεῖς ἥρωες τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ μας στὴν ἐξορία, ἡ ἀλύγιστη ψυχῆ τους, ἡ καρτερία τους στὴ στέρησιν, στὴν πείνα, στὴ φριχτὴ ἀρρώστεια, τὴν φυματίωσιν, ποὺ μᾶστιζε τὰ περισσότερα καὶ τὰ καλύτερα ἀπὸ τὰ ἀνώτερα στελέχη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἡ δίψα τους γιὰ μόρφωσιν, τὰ σχολεῖά τους, ἡ διδακτικὴ τους μέθοδος ποὺ τὴν ἔκρινε γιὰ τὴν ἀποδοτικότερη καὶ τὴν καλύτερη, ἡ σοφία τους στὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς, ἡ ἀλληλεγγύη τους, τὸν εἶχαν καταπλήξῃ καὶ τὸν εἶχαν συγκινήσει βαιτύτατα¹. «Ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸν ἄνισο καὶ σκληρὸν ἀγῶνα αὐτῶν τῶν ἡρώων τῆς ἐργατικῆς τάξεως εἶνε προδοσία!», ἔλεγε ὁ Γληνός.

Ὁ Δάσκαλος γυρίζῃ ἀπὸ τὴν ἐξορία τοῦ Ἄη Στράτη ὄριμος γιὰ τὴν πολιτικὴ δράσιν. Δὲν ὑπάρχει πιά κανένα ἐμπόδιο. Ἡ ἀνδροσύνη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὸ 1931 κ² ἔδῳ, οἱ ἀποφάσεις τῆς 6ης Ὀλομέλειας, ἔχουν φέρῃ καὶ αὐτὸ τὸν ὄριμο καὶ ὀλόμεστο καρπὸ.

Ὁ Δάσκαλος ἔδειχνε τὸ μεγαλύτερο θαυμασμὸ πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ

1. Βλ. δύο ἀρθρα Δ. Γληνοῦ, στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» στίς 20 καὶ 21 τοῦ Φεβρουαρίου 1936 μὲ τὸν τίτλο : «Ἡ ἀλήθεια περὶ κομμουνιστῶν» καὶ τοὺς ὑπότιτλους : 1) «Οἱ πόροι τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος» 2) «Οἱ κομμουνισταὶ καὶ τὸ ἔθνος».

κομμουνιστικοῦ κόμματος, τὴν αὐτοθυσίαν τῶν στελεχῶν του καὶ ἔδειχνε πρὸς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τὴν μεγαλύτην ἀφοσίωσιν. Ἦταν ἀπὸ κείνους τοὺς μπολσεβίκους πού ἀναφέρει ὁ Στάλιν, πού εἶνε ἀφοσιωμένοι μέχρι θανάτου στὸ κόμμα, πειθαρχοῦν στὴ γραμμὴ του, μὰ παρατείνουν τὸ χρόνον τῆς παραμονῆς των ἔξω ἀπὸ τὸ κόμμα γιατί τρέφουν βαθὺ σεβασμὸ πρὸς αὐτὸ καὶ ἀναμετροῦν τὶς σοβαρὰς εὐθύνες, πού ἔχει τὸ μέλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος.¹

Ὅταν δημοσιεύτηκαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τὸ Γενάρη τοῦ 1936, πῆγα στὸ σπίτι τοῦ Γληνοῦ καὶ τὸν εἶδα. Ἦταν συγκινημένος πολὺ καὶ χαρούμενος.

«Τὸ κόμμα μὲ ἐτίμησε πολὺ. Θαίρω πῶς δὲν ἔχει ἄδικον τὸ κόμμα νὰ δυσπιστεῖ πρὸς τοὺς διανοουμένους. Οἱ διανοούμενοι τοῦ ἔχουν κάνει πολλὰ - μοῦ ἀνάφερε ὁ Δάσκαλος καὶ μερικὰ ὄνόματα, πού δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω τούτη τὴ στιγμή. Ἐγὼ ὁμῶς, συνέχισα, δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ κάνω τοῦ κεφαλιοῦ μου. Ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωση, πού διαφωνῶ σένα ζήτημα μὲ μιὰ ἀποψη τοῦ κόμματος, θὰ ζητήσω ἀπὸ τὸ κόμμα νὰ μὲ πείσει γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης του. Στὴν περίπτωση, πού δὲ θὰ πειστῶ, δὲ θὰ βγῶ ποτὲ ἔξω νὰ πῶ τὴν προσωπικὴ μου γνώμη, ἀλλὰ θὰ πειθαρχήσω στὴ γνώμη καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ κόμματος καὶ στὴν πορεία τῆς ἐφαρμογῆς τους, μέσα στὴν κομματικὴ πράξη, θὰ προσπαθῶ νὰ πείσω εἴτε νὰ πειστῶ ἀπὸ τὰ πράγματα τὰ ἴδια, ὅτι ἔχω δίκιον, εἴτε ὅτι ἔχω ἄδικον, δουλεύοντας πάντα πάνω στὴ γραμμὴ τοῦ κόμματος, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ μας».

Τέτια κομματικὴ εἶχεν ὁ Γληνός, ὅταν ἀκόμη ἦταν ἔξω, μὰ καὶ πολὺ κοντὰ στὸ κόμμα.

Ὁ Γληνός στὸν Ἄη Στράτη δὲν ἔδωσε μόνο μαθήματα. Σὰν ἀληθινὸς δάσκαλος πού ἦταν καὶ διδάχτηκε ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του. Ἄκουσε μέσα στὸν κύκλο πού παρακολουθοῦσε, μαθήματα λενινισμοῦ, ἐφαρμοσμένου καὶ ἐμπλουτισμένου μὲ τὴν ἐλληνικὴν πείρα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Στὸ δίλημμα: «νὰ μείνει ἀγωνιστὴς μόνο στὸ θεωρητικὸν τομέα ἢ νὰ σταθεῖ μαχητὴς στὸν πολιτικὸν καὶ θεωρητικὸν τομέα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος;», ὁ Γληνός εἶχε ἔτοιμη τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸν Ἄη Στράτη. Ἔχει λύσει πιά αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἑσωτερικὰ, μέσα στὴ συνείδησίν του. Πρωτῶ ὁμῶς καὶ τοὺς φίλους του, τοὺς μαθητὲς του γιὰ νὰ ἀκούσει τὴ γνώμην τους. Ἄκουσε τότε καὶ ἀντίθετες γνώμεις ἀπὸ «φίλους» του. Ἀκολούθησε ὁμῶς μόνο τὴ φωνὴ τῆς φωτισμένης του συνείδησης καὶ τὴ γνώμην ἐκείνων, πού συμφωνοῦσαν μ' αὐτὴ τὴ φωνή, πού τὸν καλοῦσε νὰ ἀγωνιστεῖ μαζὶ μὲ τὸ προλεταριάτον πού εἶνε «ἀντικειμενικὰ, ὅπως ἔλεγε ὁ Δάσκαλος, ὁ φορέας τῆς προόδου καὶ τοῦ πανανθρώπινου πολιτισμοῦ στὴ χώρα μας».

Ὁ Γληνός τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, σὰν πάνω σὲ λυδία λίθον, δοκίμασε μὲ τὸ παραπάνω δίλημμα, πού ἔβαζε στοὺς γνωστοὺς του, τοὺς ἀληθινοὺς φίλους του, πού ἦταν καὶ οἱ ἀληθινοὶ φίλοι τοῦ λαοῦ μας καὶ τοὺς ἐχτροὺς τοῦ λαοῦ μας, πού προσχηματικὰ καὶ ὑστερόβουλα τοῦ ἔκαναν τὸ φίλον. Ἦ

1. I. Στάλιν, Χαιρετισμὸς στὴν πρωτομαγιά τοῦ 1935, σ. 7. γαλλικῆς ἐκδόσεως.

προοπτική, που καθόριζε τότε για μερικούς απ' αυτούς επαλήθευσε συντριπτικά μέσα στα χρόνια της κατοχής.

Ο Γληνός προεκλογικά, σαν υποψήφιος βουλευτής και μετεκλογικά σαν βουλευτής ήρθε σε άμεση επαφή και σχέση με τις λαϊκές μάζες, μελέτησε τα αγωνιώδη άλλα προβλήματα τους μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα του Παλλαϊκού μετώπου, όπου ήρθε σε άμεση επαφή και συνεργάστηκε και έξω απ' αυτή με τα ανώτερα στελέχη του ΚΚΕ και τον ίδιο τον αρχηγό του. Κάθε μέρα πλουτίζεται και με νέα πείρα και δίνει την πολύτιμη σοφία και προσωπική του γνώμη για τα έλλαδικά πρόσωπα και πράγματα.

Ο Γληνός προεκλογικά εκφώνησε μια σειρά πολιτικούς λόγους, που είνε ανώτερα υποδείγματα σύγχρονης πολιτικής ρητορείας.

Ο Γληνός σαν υποψήφιος βουλευτής του Παλλαϊκού μετώπου μίλησε πρώτη φορά στις 20 του Γενάρη 1936 στην αίθουσα του θεάτρου «'Αλάμπρα». Αφού απόδειξε την αντιλαϊχότητα του «προγράμματος» των μοναρχοφασιστικών πολιτικών πινατάξεων και των παλαιοδημοκρατικών κομμάτων, ανέλυσε με τη διαλεχτική του δύναμη το πρόγραμμα του Παλλαϊκού Μετώπου και τέλειωνε με τις φράσεις:

«Στην ψευτοδημοκρατία των αστικών κομμάτων, στο φασισμό και στη στρατοκρατία αντιτάσσουμε τη λαοκρατική αναδημιουργία. Δευτεριά - Δουλειά - Ειρήνη, τα συνθήματα μας. Ζήτω το Παλλαϊκό μέτωπο! Ζήτω η Παλλαϊκή δημοκρατία!» («Ριζοσπάστης» 21 του Γενάρη 1936).

Ο Γληνός εκφώνησε το δεύτερο προεκλογικό του λόγο στις 21 του Γενάρη 1936 στον Πειραιά, στην αίθουσα του θεάτρου «Καλλιφόρνια». Ο Γληνός έτράβαλε στους εργάτες του μεγαλύτερου προλεταριακού κέντρου της χώρας «με θέρμη, συγκίνηση και βαθειά αγάπη» το σύνθημα της ενότητας όλων των εργατών και αντέταξε την ενότητα αυτή του εργατικού κόσμου της Ελλάδας στην αντεργατική, αντιλαϊκή πολιτική της «συμφιλίωσης», που διακήρυχνε η έλληνική ληστρική ολιγαρχία του πλούτου. Τα λόγια του Δάσκαλου είχαν βαθειά απήχηση στους εργάτες όλης της χώρας:

«Έχω να σας δώσω, είπε, μια συμβουλή, σαν άνθρωπος που πονάω τον πόνο σας και είμαι και εγώ παιδί του εργαζόμενου λαού: Έργατες όλης της Ελλάδας σ' όποιεσδήποτε κοινωνικές τάσεις και αν ανήκετε, σ' όποιεσδήποτε όμοσπονδίες και συννομοσπονδίες ένωθείτε. Δώστε τὰ χέρια και συγκεντρώστε γύρω σας όλα τὰ στρώματα του εργαζόμενου λαού, τους αγρότες, επαγγελματίες βιοτέχνες, υπαλλήλους, διανοουμένους, μικροαστούς γιατί σεις είσατε η πρωτοπορεία του αγώνα για την απολύτρωση. Για τη λαϊκή ενότητα αγωνίζεται επί χρόνια το ήρωϊκό κομμουνιστικό κόμμα. Μόνον η δύναμη δημιουργεί δικαιώματα και πραγματοποιεί δικαιώματα. Έργατες όλης της Ελλάδας, ένωθείτε» («Ριζοσπάστης» 22 Γενάρη 1936).

Ο Δάσκαλος μίλησε το βράδυ στις 24 του Γενάρη 1936 στους αγασπημένους του νέους, εργαζόμενους, σπουδαστές και φοιτητές της Αθήνας, που είχαν κατακλύσει την αίθουσα του θεάτρου «Έντεν» στο Θησείο.

Ο Γληνός χαιρέτισε τους νέους «από μέρος των εξόριστων νέων, που

βρίσκονται στις φυλακές και τὰ ξερονήσια και μὲ ἀλύγιστη ψυχὴ μορφώνονται γιὰ νὰ σταθοῦν ἄξιοι ἀγωνιστὲς στὸ πλευρὸ τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ και νὰ τὸν βοηθήσουνε στὴν ὀριστικὴ ἀπολύτρωση».

Ἄφοῦ ἐδικαιολόγησε τὸ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τοὺς νέους και ἐτόνισε ζωηρὰ τοὺς ἄθλιους ὄρους τῆς ὕλικῆς και πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἐργαζόμενης και σπουδάζουσας νεολαίας, ἔδειξε στοὺς νέους τοὺς τρεῖς διαφορετικοὺς δρόμους, πὺ ἀνοίγουν μπροστὰ τους οἱ τρεῖς πολιτικὲς κατευθύνσεις, πὺ ξεχώριζαν τότε στὴ χώρα μας :

«Ὁ πρῶτος δρόμος τοῦ, ὡδηγεῖ στὴ ρουτίνα τῶν παλαιῶν κοιμάτων, πὺ μὲ ὄλες τίς ἐτικέτες τοῦ φιλελευθερισμοῦ ἢ τῆς λαϊκότητος ἢ τῆς ἐλευθεροφροσύνης δὲν ἔχουνε νὰ προσφέρουνε στοὺς νέους τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν παρασιτισμὸ στὶς δημόσιες θέσεις. Γιατί ὄλα αὐτὰ τὰ κόμματα εἶνε ὄργανα τῆς πλουτοκρατικῆς ὀλιγαρχίας, πὺ ἴσα-ἴσα αὐτὴ ἔφερε τοὺς νέους στὸ σημερινὸ τους κατάντημα.

Ὁ δεῦτερος δρόμος ὡδηγεῖ τοὺς νέους πρὸς τὸ φασισμὸ, πὺ στὴν Ἑλλάδα παρουσιάζεται μὲ δύο μορφές. τὴ στρατοκρατικὴ, πὺ ὄργανώνει και διάφορες τρομοκρατικὲς ὀμάδες μὲ ποικίλα ὄνόματα τῶν ἀγκιλοσταυριτῶν, κιτρινοχιτῶνων κλπ. Τὰ ἔργα τοῦ φασισμοῦ αὐτοῦ τὰ γνωρίζει κιόλας καλὰ ὁ λαὸς ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς κοσμογονίας και ἢ προοπτικὴ γιὰ τὸ μέλλον εἶνε ἀκόμα χειρότερη. Ἡ ἄλλη μορφή τοῦ φασισμοῦ εἶνε ὁ ἐθνικοενωτικὸς φασισμὸς τοῦ Κανελλάπουλου. Αὐτὸς προσπαθεῖ ἰδιαίτερα νὰ καταδημαγωγῆσει τοὺς νέους μὲ ὑποσχέσεις παρόμοιες μὲ ἐκεῖνες πὺ ἔδωκε στὴν ἰταλικὴ νεότητα ὁ Μουσσολίνι γιὰ νὰ τὴν ὡδηγήσει στὴν Ἀθησούνια και ὁ Χίτλερ στὴ γερμανικὴ γιὰ νὰ τὴν ὡδηγήσει στὰ στρατόπεδα τῆς ἀναγκαστικῆς ἐργασίας.

Αὐτὸς εἶνε ὁ νέος γενιτισαρισμὸς, τὸ φασιστικὸ παιδομάζωμα. Ὅχι! Τὰ πιτσιδιά μας δὲ θὰ γίνουνε γενίτσαροι. θὰ σταματήσουμε τὸ φασιστικὸ παιδομάζωμα.

Τάλος μπροστὰ μας ἀνοίγεται ἕνας τρίτος δρόμος, ὁ μόνος πὺ ὡδηγεῖ στὴν ἀπολύτρωση, γιατί λύνει τὸ βασικὸ πρόβλημα τοῦ λαοῦ, τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὰ συμφέροντα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ και τὰ συμφέροντα τῶν ἐκμεταλλευτῶν. Ὁ δρόμος αὐτὸς εἶνε ὁ δρόμος τῆς λαοκρατίας, τῆς λαοκρατικῆς δημοκρατίας, πὺ σ' αὐτὴν ὡδηγεῖ τὸ Παλλαϊκὸ μέτωπο».

Ὁ Δάσκαλος, ἀφοῖ ἀνάλυσε τὸ πρόγραμμα τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου, ἔκλεισε τὸν προεκλογικὸ του λόγος πρὸς τοὺς νέους, δίνοντάς τους αὐτὴ τὴ συμβουλή :

«Νέοι ὄλης τῆς Ἑλλάδας, ἐνωθεῖτε γιὰ νὰ γίνετε ὄδηγοὶ τοῦ λαοῦ στὴν ἀπολύτρωση και νὰ δημιουργήσετε τὸ καλύτερο αἰρετο ὄχι μόνο γιὰ σᾶς, παρὰ γιὰ ὄλο τὸν ἐργαζόμενο ἑλληνικὸ λαὸ» («Ριζοσπάστης» 25 Γενάρη 1936).

Σὲ ἄλλους προεκλογικοὺς του λόγους πρὸς τοὺς πρόσφυγες τῶν ἀνατολικῶν συνοικισμῶν τοῦ Παγκρατιοῦ ἀσχολήθηκε μὲ τὸ πρόσφυγικὸ πρόβλημα, ξεσκεπάζοντας τὸν ἐκμεταλλευτικὸ ρόλο τῶν πρόσφυγοπατέρων, πὺ μεγαλῶνουν τὴ δυστυχία και τὸ δράμα τοῦ πρόσφυγικοῦ κόσμου, πὺ ὁ Δάσκαλος τὸ εἶχε ζήσει ἀπὸ πολὺ κοντὰ και ἔδειχνε στοὺς συμπατριῶτες του μικρασιάτες τὸ μοναδικὸ λαοκρατικὸ δρόμο τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου γιὰ τὴν ὀριστικὴ λύση και τοῦ πρόσφυγικοῦ προβλήματος.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ

Ο Γληνός σε μιά σειρά από έξι δημοσιεύματα ανασκεύασε συντριπτικά την ιδεολογία του αρχηγού του έθνικοῦ ένωτικοῦ κόμματος και πρόην έκτακτου καθηγητή τῆς κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας κ. Παν. Κανελλόπουλου. Στο πρώτο του άρθρο, δημοσιευμένο στο «Ριζοσπάστη» στις 24 τοῦ Γενάρη 1936 με τόν τίτλο : «Ο μασκαρεμένος φασισμός τοῦ κ. Κανελλόπουλου», ἀπόδειξε ὅτι ἡ ιδεολογία τοῦ κ. Κανελλόπουλου εἶνε φασιστική.

Στήν ἀπάντηση τοῦ κ. Κανελλοπούλου, πού τήν ἔκαμε στήν ὁμιλία του στο θέατρο «Κεντρικό» στις 6 τοῦ Μάρτη 1936 μετά τήν ἀποτυχία του στις βουλευτικές ἐκλογές, ὁ Γληνός ἐπανῆλθε στο «Ριζοσπάστη» με δύο του ἄρθρα στις 14 και 15 τοῦ Μάρτη 1936 με τόν τίτλο : «Ἑλληνικός ἐθνικοσοσιαλισμός». Στο πρώτο ἀπ' αὐτά τὰ δύο ἄρθρα του, ὁ Γληνός ἔδωσε περιληπτικά τόσο καθαρά τὸ νόημα τῆς ιδεολογίας τοῦ ἐθνικοῦ ένωτικοῦ κόμματος τοῦ κ. Παν. Κανελλόπουλου, πού κι αὐτός ὁ ἴδιος ἀναγκάστηκε νὰ ὁμολογήσει, ὅτι δὲ μπορούσε νὰ δώσει καλύτερα τὸ νόημα τῆς ιδεολογίας του και γι αὐτὸ μάλιστα ξαναδημοσίευσε δλόκληρη τὴ διατύπωση τῆς ιδεολογίας του, ὅπως τήν ἔγραψε ὁ Γληνός («Ἑλληνική Φωνή» 21 Μάρτη 1936). Στο τέλος τοῦ πρώτου του και στο δεύτερο ἄρθρο του ὁ Γληνός, ἀφοῦ ἀνασκεύασε τήν ἐπιχειρηματολογία τοῦ κ. Κανελλόπουλου ἀπόδειξε γι ἄλλη μιὰ φορά ἀκόμη, ὅτι ἡ ιδεολογία τοῦ κ. Κανελλόπουλου εἶνε φασιστική και πιὸ συγκεκριμένα, ὅτι εἶνε χιτλερική, ἐθνικοσοσιαλιστική.

Ο Γληνός στή δευτερολογία τοῦ κ. Κανελλόπουλου ἀπάντησε με τρεῖς ἐπιφυλλίδες με τὸ γενικὸ τίτλο : «Και ὅμως εἶνε φασίστας και ἀπατεώνας» («Ριζοσπάστης» 30 τοῦ Μάρτη 1936). Στήν τρίτη ἐπιφυλλίδα δικαιολογοῦσε τὸ χαρακτηρισμό, πού τοῦ ἔδωσε και ἔγραψε συμπερασματικά ὁ Δάσκαλος :

«Τόν ὀνομάζουμε λοιπόν ἀπατεώνα, γιατί εἶνε φασίστας και ἡ οδὸς τοῦ φασισμού εἶνε ἡ ἀπάτη τοῦ λαοῦ. Και ἔπειτα τόν ὀνομάζουμε ἀπατεώνα, γιατί, ἐνῶ εἶνε φασίστας, προσπαθεῖ νὰ τὸ κρύψει με τὴν ἐπιμονή.

Εἶνε ἀπάτη, ἀγυρτία και τσαρλατανιά νὰ ὑπόσχεται στο λαὸ πὼς θὰ δώσει στο ἐθνικὸ κράτος περιεχόμενο σοσιαλιστικὸ, χωρὶς νὰ μετατρέψει και τὸ κράτος σε σοσιαλιστικὸ, δηλαδή χωρὶς νὰ πάρουν οἱ ἐργαζόμενοι τήν κρατική ἐξουσία, νὰ καταλύσουν τήν κυριαρχία τῶν ἐκμεταλλευτῶν και νὰ ἐξαλείψουν ἀπὸ τήν οἰκονομία κάθε μορφή ἐκμετάλλεψης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο, κάθε ιδιοκτησία τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς.

Ἱστορικά ἀποδείχτηκε, πὼς αὐτὸ δὲ μπορεί νὰ γίνει διαφορετικά παρά μόνο με τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου σε συμμαχία με τὴν ἀγροτιά και πὼς κάθε ἄλλος δρόμος ὀπηρετεῖ τὴν κεφαλαικρατία και τὴν στέρηση τῆς κυριαρχίας της.

Εἶνε ἀπάτη, ἀγυρτία και τσαρλατανιά νὰ ὑπόσχεται στον ἐργαζόμενο λαὸ, πὼς θὰ ἄρει τὴ διάσταση ἀνάμεσα στις παραγωγικὲς δυνάμεις και τις παραγωγικὲς σχέσεις με μέσα ὀχι οἰκονομικά, παρά με τὴν παιδεία ἢ με τὴν ἰδέα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Είπε απάτη, άγυρτία και τσαρλατανιά νά ύπόσχεσαι στό λαό, πώς με κομπογιαννίτικα γιατροσόφια, όπως είνε ή «δυσθυνομένη οίκονομία», θά δημιουργήσεις τήν ιδεώδη κοινωνία τής «έλευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης», τή στιγμή που όλος ό οικονομικός μηχανισμός θά παραμένει ούσιαστικά στά χέρια τών κεφαλαιοκρατών.

Είπε τέλος απάτη, άγυρτία και τσαρλατανιά νά μιλάς για «πειθαρχημένη έλευθερία» του λαού μέσα σε μιá ταξική κοινωνία και ένα ταξικό κράτος, χωρίς ταυτόχρονα νά δηλώνεις πώς ή πειθαρχημένη αυτή έλευθερία μόνο σε μιá κοινωνία χωρίς τάξεις, δηλαδή μόνο μέσα σε μιá κομμουνιστική κοινωνία, μπορεί νά μη σημαίνει σκλαδιά τών πολλών στους λίγους και χωρίς ταυτόχρονα νά δηλώνεις με ποιá μέσα σκοπεύεις νά καταργήσεις τις κοινωνικές τάξεις».

Στις διαμαρτυρίες του κ. Κανελλόπουλου για τήν «άπρόκλητη» επίθεση του του Έκανε, ό Δάσκαλος έγραφε :

«Οί κομμουνιστές έχουνε χρέος άπάναντι στον εργαζόμενο έλληνικό λαό νά του έξηγουνε τι κρύβεται κάτω από τά κάθε λογής λαμπρόχρωμα λόγια, που έρχονται νά θολώσουνε τό νοϋ τής άδιαφώτιστης μάζας. Έχουνε χρέος νά ξεσκίζουνε τις μάσκες, που φοράει κάθε φορά ή πλουτοκρατική όλιγαρχία για νά πλανάει τόν εργαζόμενο λαό και νά τόν σέρνει με τήν απάτη και τή βία σκλάβο στα συμφέροντά της. Και μιá τέτια μάσκα φορεί σήμερα ό κ. Κανελλόπουλος. Του τήν ξεσκίζουμε, πριν παρασύρει κανένα άπλοϊκό πολίτη πέραν από τους μεγαλοαστούς, που τόν ύποστηρίζουν, τους άρριθίστες, που τόν περικυκλώνουν και τους λίγους αναγνώστες τής χιτλερόπληχτης «Έστίας». Άλλ' ό κ. Κανελλόπουλος προσπαθει νά σκεπάσει τό περιεχόμενο τής ιδεολογίας του και περιορίζεται σε γενικότητες, σε κούφια λόγια. Άν όμως αυτά περνούν μέσα στο πλαίσιο τής άστικής άμορφωσιάς, έμεις θά ήποβάσουμε τά συνθήματά του σε μιá ανάλυση διαλεχτική και θά του καθορίσουμε έμεις, εκείνο που δε θέλει σκόπιμα νά όμολογήσει» («Ριζοσπάστης» 24 του Γενάρη 1936) (Βλ. Έπίμετρο Α').

Ό Γληνός, βουλευτής, καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για νά πραγματοποιηθεί ή πολιτική γραμμή του Παλλαϊκού μετώπου, νά συγκεντρωθοϋν όλες οι προοδευτικές δυνάμεις του τόπου, νά προωθηθοϋν και νά κινητοποιηθοϋν για μιá κοινή αντιφασιστική, δημοκρατική πολιτική δράση και νά αντιταχθοϋν στο μέτωπο τών αντιλαϊκών, μοναρχοφασιστικών πλουτοκρατικών δυνάμεων του τόπου.

Άποτέλεσμα τών προσπαθειών του Γληνού ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό ήταν τό σύμφωνο που ύπογράφηκε στις 19 του Φλεβάρη 1936 ανάμεσα στο Παλλαϊκό μέτωπο και τό κόμμα τών φιλελευθέρων, και που ή άποκάλυψή του, στις 3 του Άπρίλη 1936 από τήν κοινοβουλευτική ομάδα του Παλλαϊκού μετώπου στον τύπο, συντάραξε τήν έλληνική πλουτοκρατία, «ξεσήκωσε άγρια θύελλα στον αντιβενιζελικό κόσμο» και έσυγκίνησε όλόκληρο τόν εργαζόμενο έλληνικό λαό («Ριζοσπάστης» 25, 27 και 29 του Άπρίλη 1936).

Ό Γληνός από μέρος του Παλλαϊκού μετώπου παρακολούθησε τις εργασίες του βαλκανικού συνεδρίου για τό παιδί που έγινε στην Άθήνα τόν Άπρίλη του 1936. Στη συνεδρίαση τής 8 του Άπρίλη 1936 μίλησε ό Δάσκαλος και ό απογαλυπτικός του λόγος προκάλεσε τή ζωηρότατη άνησυχία

καὶ ταραχὴ στὰ μέλη τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ, στὰ ἀντιδραστικὰ ὀργανω-
τικὰ μέλη τοῦ συνεδρίου, πού μερικὰ μάλιστα, ὅπως ὁ Κ. Κοτζιάς, τότε
«ὑπουργὸς τῆς πρωτεύουσας», βγῆκαν τὴν ἄλλη μέρα στὸν τύπο καὶ ἀπει-
λοῦσαν τὸ Γληνὸ μὲ ἔξοντωτικὴ ἔξορῶ. (Βλ. Ἐπίμετρο Β΄).

Ὁ Γληνὸς μίλησε στὴ Γ΄ ἀναθεωρητικὴ βουλὴ τὸ βράδυ στὶς 29 πρὸς
τὶς 30 τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1936 πάνω στὴν πρόταση τοῦ κόμματος τῶν φιλε-
λευθέρων νὰ θεσπισθεῖ ἡ ἀναλογικὴ σὰν ἐκλογικὸ σύστημα. Ἡ πρόταση
αὕτη εἶχε προκαλέσει ζωνρότατη συζήτηση στὴ βουλὴ καὶ πολλοὶ βουλευτὲς
τοῦ λαϊκοῦ κόμματος ὑποστήριξαν πὼς πρέπει νὰ ἀπορριφτεῖ γιατί ἡ ψή-
φισή της θὰ μεγάλωνε τὸν κίνδυνο τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τῆς καταστροφῆς
τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ αὐτόν. Ἡ ὁμιλία τοῦ Γληνοῦ στὴ βουλὴ στὶς 30 τοῦ
Ἀπριλίου 1936 γιὰ τὴν ἀναλογικὴ δὲ στάθηκε μόνο μιὰ περίφημη ὑποστή-
ριξη τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ ἓνα ἀνελέητο ξεσκέ-
πασμα τῆς βαθύτατης ἀντιδημοκρατικότητος ἐκείνων πού ἔβαλαν κατὰ τῆς
ἀναλογικῆς, χρησιμοποιώντας κούφιας φράσεις μιλώντας γιὰ λαϊκὴ κυριαρ-
χία. Ἡ ὁμιλία αὕτη ἔφερε πραγματικὴ σύγκλιση ἀνάμεσα στοὺς ἀντιδραστι-
κοὺς βουλευτὲς. Ἀκούστηκαν βουλευτὲς ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ὅπως ὁμολογεῖ ὁ
συνάδελφος καὶ στενὸς συνεργάτης τοῦ Γληνοῦ στὴ βουλὴ Πορφυρογένης,
νὰ ἐκδηλώνουν τὸν πανικὸ τους γιὰ τὴν ἀκαταμάχητη λογικὴ τῶν κομμουν-
ιστῶν (Βλ. Ἐπίμετρο Γ΄).

Λίγες μέρες πρὶν γίνει τὸ πρῶτο παμφοιτητικὸ συνέδριο στὴν Ἀθήνα
ὁ Δάσκαλος δέχτηκε πρόθυμα νὰ ἀκούσει τὴν εἰσήγηση, πού θὰ γινότανε
στὸ συνέδριο πάνω στὰ ἐπιστημονικὰ προβλήματα, παρόλο πού τὴ βδομάδα
ἐκεῖνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐργασία του μέσα στὴν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ
καὶ στὴν κοινοβουλευτικὴ ὁμάδα τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου, ἔπρεπε νὰ πα-
ρουσιάσει διατυπωμένη λύση τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος στὴν κοινοβουλευτικὴ
ἐπιτροπὴ, πού θὰ πρότεινε τὸ Παλλαϊκὸ Μέτωπο.

Στὶς 24 τοῦ Μάη 1936 τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῖ στὴν αἴθουσα τῆς νομικῆς
σχολῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας, ὁ Γληνὸς πῆγε, παρακολούθησε τὶς
ἐργασίες τοῦ πρώτου παμφοιτητικοῦ συνεδρίου καὶ χαιρέτησε μὲ μεγάλη του
χαρὰ καὶ συγκίνηση τοὺς ἀντιπροσώπους μέσα στὸ γενικὸ ἐνθουσιασμὸ τῶν
προοδευτικῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν ὁλόκληρης τῆς Ἑλλάδας. (Βλ.
Ἐπίμετρο Δ΄).

Η ΣΩΣΤΗ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΑΦΙΔΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Τὸ βράδυ τῆς ἴδιας μέρας, Κυριακῆς 24 τοῦ Μάη 1936, ὁ Γληνὸς πα-
ρουσίαζε στὰ μέλη τῆς εἰδικῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς τὴ σωστὴ λύση
τοῦ σταφιδικοῦ προβλήματος ἀπὸ μέρος τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου. Ὁ Γληνὸς

μέσα σε μιὰ βδομάδα εἶχε μελετήσει ἓνα ἀπὸ τὰ δυσκολότερα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα τῆς χώρας καὶ μὲ τὴ ματριολιστικὴ διαλεχτικὴ μεθοδολογία του εἶχε βρεῖ καὶ εἶχε διατυπώσει ἄρτια τὴν ὀριστικὴ καὶ τὴν προσωρινὴ λύση στὸ σύνθετο αὐτὸ κοινωνικοοικονομικὸ πρόβλημα, ὅπως τὸ ἐξακτῆριζε. Ὁ Γληνὸς πρὶν παρουσιάσει στὴν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τὴν εἰσήγησή του, τὴν ὑπόβαλε στὴν κρίση τῶν μελῶν τῆς γραμματείας τῆς κοινοβουλευτικῆς ὀμάδας τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδη. Στὴ μικρὴ χερσονησίδα, ποὺ σχηματίζεται πέρα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς Βουλιαγμένης, ὁ Γληνὸς ἔνα ἀπόγευμα τοῦ Ἰούνη ἐξέθετε στοὺς συνεργάτες του τὶς διατυπώσεις ποὺ εἶχε κάνει καὶ τὴ λύση ποὺ πρότεινε στὸ σταφιδικὸ. Εἶχε πιάσει τὸ πρόβλημα τόσο καλὰ, τὸ εἶχε διερευνήσει τόσο βαθειὰ καὶ εἶχε διατυπώσει τόσο καθαρὰ καὶ πειστικὰ τὶς σωστὲς λύσεις ποὺ πρότεινε, ποὺ ὅλοι συμφώνησαν μαζί του. Ὁ Γληνὸς εἶχε ξεκινήσει εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀπὸ τούτη τὴ σωστὴ σκέψη: «Πρέπει νὰ βρῶ ποιά ἔσοδα ἔχουμε ἀπὸ τὴ σταφίδα. Ἐπειτα τι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔσοδα παίρνει ὁ παραγωγὸς καὶ τι γίνονται ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ περισσότερα ποὺ δὲν τὰ βλέπει ὁ παραγωγός. Ποῦ πᾶνε καὶ ποιοὶ ἔξω ἀπὸ τὴν παραγωγὴ τὰ σφετερίζονται;».

Ὁ Γληνὸς, ἀφοῦ ἔθεσε σὰν βασικὴ τὴν ἀρχὴ ὅτι ἡ σωστὴ λύση στὸ σταφιδικὸ πρέπει νὰ ἐξυπηρετεῖ τὸ συμφέρον τοῦ παραγωγοῦ καὶ διαπίστωσε μὲ τὴ διεξοδικὴ μελέτη τῶν συντελεστῶν τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος (παραγωγῆς προϊόντος, κατανάλωσης, πιστωτικοῦ συστήματος, ἐμπορίου, βιομηχανίας, τραπεζῶν, τοκογλιφῶν καὶ κράτους) ὅτι ἔκτος ἀπὸ τὸν παραγωγὸ καὶ τὸ προϊόν ὅλοι οἱ ἄλλοι δῆθεν προστατευτικοὶ συντελεστὲς εἶνε ἐκμεταλλευτικοί, πρότεινε ἀπὸ μέρος τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου τὴν ὀριστικὴ λύση στὸ σταφιδικὸ πρόβλημα, ποὺ εἶνε θέμα ξεχωριστῆς μελέτης εἰδικοῦ συνεργάτη τὸν τόμο αὐτὸν (βλ. ἄρθρα στὸ «Ρίζοσπάστη» 25 - 28 καὶ 30 - 31 τοῦ Μάη 1936, ποὺ βγήκαν καὶ σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιο).

Ὁ Γληνὸς δὲν ἀρκέστηκε νὰ διατυπώσει μόνον θεωρητικὰ τὴ σωστὴ λύση στὸ σταφιδικὸ ζήτημα μέσα στὴν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ κατέβηκε στὶς 27 τοῦ Ἰούνη 1936 στοὺς σταφιδοπαραγωγούς, στὸ πανσταφιδικὸ συνέδριό τους ποὺ ἔγινε στὸν Πύργο τῆς Ἡλείας καὶ ἀνάλυσε μέσα σὲ μιὰ ἀτμῶσφαιρα ἀφόρητης τρομοκρατίας καὶ χιτριοκρατίας τὸ σταφιδικὸ ζήτημα καὶ προκάλεσε τὸν ἀσυγκράτητον ἐνθουσιασμὸ τῶν σταφιδοπαραγωγῶν ἀντιπροσώπων.

Ὁ Γληνὸς σ' ὄλο του τὸ ταξίδι πρὸς τὸν Πύργο, στὴν παραμονὴ του ἐκεῖ καὶ στὴν ἐπιστροφή του ἦταν κάτω ἀπὸ τὴ στενὴ παρακολούθηση τοῦ χαφιέ Ἰωαννίδη. Τὸν προηγούμενό του ὀμιλητὴ, τὴ μέρα ποὺ μίλησε ὁ Γληνὸς στὸ συνέδριο, τὸ σταφιδοπαραγωγὸ Τάση Κουλαμπᾶ, ἀφοῦ τέλειωσε τὴν ὀμιλία του τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἐξόρισαν, προτοῦ νὰ κηρυχθεῖ ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἦταν ἀπὸ τὰ πρῶτα προμηνήματά της.

Στή συνεδρίαση τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐξουσιοδότησης, στίς 19 τοῦ Ἰούνη 1936, στή συζήτηση γιά τὸ ἑλληνογερμανικὸ κλήριγκ, μίλησε πρῶτος ὁ Γληνός.

Ἄφου διαπίστωσε ὅτι «στὰ τρία χρόνια τοῦ κλήριγκ μαζεύτηκε... ἐνεργητικὸ ὑπόλοιπο, πὺ μένει στή Γερμανία χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ τὸ εἰσπράξουμε ἀπὸ 32.000.000 μάρκα, δηλαδὴ 1.200.000.000 δραχμές», ὑπογράμμισε τοὺς ἐθνικοὺς κινδύνους, οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικούς, πὺ δημιουργοῦσε αὐτὴ ἡ κατάσταση γιά τὴ χώρα, λέγοντας :

«Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση τοῦ γερμανικοῦ κλήριγκ δημιουργεῖ τρομεροὺς κινδύνους γιά τὸν ἑλληνικὸ λαό. Ὅχι μόνο μᾶς κάνει οἰκονομικὰ δεσμῶτες καὶ ὑποτέλεις στή Γερμανία, παρὰ μᾶς ὀδηγεῖ καὶ σὲ πολιτικὴ ἐξάρτηση καὶ ὑποτέλεια σ' αὐτήν. Καὶ ἂν αὔριο ξεσπάσει ἓνας πόλεμος θὰ βρεθοῦμε ὀλοτέλα καταστρεμμένοι καὶ ἂν ἀκόμα δὲν πάρουμε μέρος ο' αὐτόν.» Ἐτσι γινάμαστε θύματα μιᾶς συστηματικῆς γερμανικῆς πολιτικῆς στὰ Βαλκάνια καὶ τὴ χώρα μας. Καὶ ὅσο δὲν παίρνουμε σοβαρὰ μέτρα γιά νὰ ἀντιμετωπίσουμε αὐτὴ τὴν κατάσταση, γινάμαστε συνένοχοι αὐτῆς τῆς πολιτικῆς».

Ὁ Δάσκαλος, ἀντικρούζοντας γενικότερα τὸ πρόβλημα τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν μας, διαπίστωνε ὅτι «τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἀκολουθῆσε ὡς τώρα τὴν ἐγκληματικὴν πολιτικὴν τῆς πνευματικῆς ραστώνης, τῆς μοιρολατρίας, τοῦ εὐκόλου δρόμου, πὺ ὀδηγεῖ σὲ ἀσφαλεῖς καταστροφές» καὶ πρότεινε νὰ ἐκλεγεί μιὰ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ γιά νὰ μελετήσῃ τὸ γερμανικὸ κλήριγκ καὶ γενικότερα τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῶν συμψηφισμῶν καὶ νὰ φέρῃ τὰ πορίσματά της στή βουλή («Ριζοσπάστης» 20 Ἰούνη 1936).

Ἀξέχαστη θὰ μείνει ἡ ὁμιλία τοῦ Γληνοῦ στήν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξουσιοδότησης πάνω στὸ νομοσχέδιο «περὶ ἐξετάσεων φοιτητῶν παρελθόντων ἐτῶν». Στίς δημοκοπικὲς φλυαρίες ἄλλων βουλευτῶν ὁ Γληνός ἀντιπαράταξε μιὰ θαυμάσια κριτικὴ τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας καὶ μιὰ ρεαλιστικὴ τοποθέτηση τοῦ ζητήματος καὶ ζήτησε νὰ ἱκανοποιηθοῦν τὰ αἰτήματα τῶν φοιτητῶν χωρὶς καὶ νὰ ἐξευτελιστοῦν οἱ ἐπιστήμονες μὲ τὸ νὰ δίνονται ἀνεξέταστα διπλώματα γιά δημοκοπικὴ ἐκμετάλλευση...

Ὁ Γληνός στήν κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐξουσιοδότησης ζήτησε στίς 25 τοῦ Ἰούνη 1936 ἀπὸ τὰ μέλη της νὰ κριθεῖ τὸ ἔργο τῆς κυβέρνησης καὶ νὰ τεθεῖ καὶ ζήτημα πολιτικὸ ἀκόμη μετὰ τὰ φασιστικὰ μέτρα τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ - Μανιαδάκη. Οἱ βουλευτὲς τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου Γληνός καὶ Πορφυρογένης, ἀντιμετώπισαν σ' ἐκείνη τὴ συνεδρίαση ἐνωμένη τὴν ἐπίθεση τῶν μελῶν τῆς κυβέρνησης Μεταξᾶ καὶ τοῦ Λογοθέτη καὶ τῶν παλαιοδημοκρατικῶν ἀρχηγῶν κ. Σοφούλη, κ. Καφαντάρη, Παπαναστασίου, Παπαντρέου, Κούνδουρου καὶ τοῦ λαϊκοῦ βουλευτῆ κ. Χέλμη. Ὁ Γληνός μέσα σὲ φωνές, διαμαρτυρίες καὶ ἀτελείωτες διακοπὲς τῶν ἀστῶν βουλευτῶν ἔκλεισε τὸ λόγο του μ' αὐτὰ τὰ προφητικὰ λόγια :

«Διαμάρτύρομαι για την άρνηση της επιτροπής να συζητήσει άπάνω στο έργο της κυβέρνησης. Και φοβούμαι πολύ, ότι μ' αυτό τον τρόπο ή βουλή παραιτείται μόνη της από τα δικαιώματά της και αυτοκτονεί. Θα ιδούμε όμως τι θα πει σ' αυτό ο ελληνικός λαός» («Ριζοσπάστης» 25 Ιούνη 1936).

Στις 4 του Ιούλη 1936 ο Γληνός από μέρος του Παλλαϊκού μετώπου χαιρέτησε τη δεύτερη γενική συνέλευση του πανελλήνιου ιατρικού συλλόγου με τον ακόλουθο χαιρετισμό:

«Χυχαίρω τον ιατρικόν κόσμον δια την πρωτοβουλίαν, ην είχε, να φέρη εις την δημοσιότητα τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα, άτινα συνδέονται άμέσως με την υγείαν του λαού. Συνιστώ να προσέξετε ιδιαιτέρως όλους εκείνους, οι όποιοι παρουσιάζονται μόνον με τα λόγια ως ενδιαφερόμενοι δια την υγείαν του λαού. Παρακαλώ να καταλήξετε εις τα πλέον ώφέλιμα συμπεράσματα εις ό,τι άφορα την κοινωνικήν πρόνοιαν αλλά έξ ίσου να προτείνετε και τα μέτρα, άτινα θα βελτιώσουν και την ιδικήν σας επαγγελματικήν θέσιν. Υπόσχομαι, ότι το Παλλαϊκόν μέτωπον θα παρακολουθήσῃ μετά της μεγαλυτέρας συμπαθείας τας εργασίας σας και θα εξετάσῃ τα πορίσματα της συνελεύσεώς σας». (Βλ. Πρακτικά της Β' Γενικής Συνελεύσεως, 4· 8 Ιουλίου 1936 σ. 23).

Η δράση του Γληνού έγινε γνωστή σε όλο τον εργαζόμενο λαό μας, που τον αγάπησε και τον ονόμαζε μεγάλο δάσκαλό του. Ο λαός από παντού τον καλοῦσε να πάει να τον φωτίσει και να τον καθοδηγήσει. Άλησμόνητη είχε μείνει στο Δάσκαλο ή άποθηωτική ὑποδοχή, που του έγινε στο Ηράκλειο της Κρήτης από τον κρητικό λαό. Μά και οι ήρακλειώτες δε θα ξεχάσουν ποτέ τη δράση, που άνάπτυξε στο Ηράκλειο της Κρήτης ο Γληνός, ούτε τους λόγους, που εκφώνησε, ούτε τη συζήτηση, που έκανε με τους διανοούμενους του Ηρακλείου με θέμα: «ποιό είνε σήμερα το χρέος των διανοουμένων άπέναντι στα ζητήματα, που άπασχολούν το λαό;» Ο Ναπολέον Σουκατζίδης και ο Παναγιώτης Κορνάρος μιλούσαν συχνά στην Άκροναυπλία για όλα αυτά με ένθουσιασμό και συγκίνηση. Σήμερα δέν ὑπάρχουν στη ζωή. Τίς άναμνήσεις τίς πήραν μαζί τους, μαζί με τη βολή του εκτελεστικού άποσπάσματος. Θα πρέπει οι ήρακλειώτες, που έζησαν τα γεγονότα και επέζησαν, να γράψουν τίς έντυπώσεις των από την παραμονή και τη δράση του Γληνού στο Ηράκλειο.

Ο Γληνός άκούραστος ήταν έτοιμος να ταξιδέψει προς όλα τα σημεία της Ελλάδας. Μά η αντίδραση λυσομανούσε έναντίον του. Στα Χανιά δέν του επιτρέπουν να βγει από το βαπόρι και βλέπει από μακριά το λαό των Χανίων να διασπᾶ τη ζώνη των χωροφυλάκων, να φτάνει ως την προκυμαία και να ρίχνει άγκαλιές τα λουλούδια, που είχε γι αυτόν στη θάλασσα. Ο ὑπουργός των έσωτερικῶν Σκυλακάκης, όταν του ζήτησε ο Γληνός άδεια να πάει στην Καλαμάτα να μιλήσει, του δήλωσε κυνικότατα: «Θα σου σπάσουν το κεφάλι!». Και ο Γληνός στωϊκότατα του άπάντησε: «Τι σας ενδιαφέρει αυτό, κίριε ὑπουργέ; Το δικό μου το κεφάλι θα σπάσει, όχι το δικό σας!».

Άτρόμητος ως την τελευταία στιγμή ο Δάσκαλος ήταν από τους πρώτους, που πιάστηκε τα μεσάνυχτα προς την 4 Αυγούστου 1936 και στάλ-

θηκε στην 'Ανάφη και από κεί στις 7 του Μάη 1937 στην 'Ακροναυπλία.

Την παραμονή της 4ης Αυγούστου είχα περάσει από τα γραφεία του Παλλαϊκού μετώπου για να πάρω ένα βιβλίο, που είχε δανειστεί ο Γληνός από τον ακαδημαϊκό, στον οποίο αφιέρωσε ένα άρθρο του στο «Ριζοσπάστη» στις 4 του Μάρτη 1936 με τον τίτλο: «Συνομιλία μ' έναν ακαδημαϊκό». Με ρώτησε αν είχα γίνει μέλος του κομμουνιστικού κόμματος και μου συνιστούσε να γίνω μέλος του ΚΚΕ. 'Ο Γληνός είχε γίνει μέλος του ΚΚΕ και στρατολογοῦσε νέα μέλη στο κόμμα του.¹

Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ Δ. ΓΛΗΝΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ

'Ο Γληνός, όταν ἔφτασε στον Πειραιᾶ για πρώτη φορά τὸ 1899 ἀπὸ τὴ Σμύρνη και πάτησε τὸ πόδι του στὴ γῆ, γονάτισε, ἔσκυψε και ἀσπάστηκε τὴν ἀρμυρὴ γῆ τῆς πειραιϊκῆς ἀκτῆς. 'Ο ἀσπασμὸς αὐτὸς τοῦ ἔλληνα τῆς μικρῆς 'Ασίας, τοῦ ἀληθινοῦ πατριώτη Δημήτρη Γληνοῦ στὸ ἔθνικὰ ἐλεύθερο χῶμα τῆς πατρίδας του, ἔχει ἓνα βαθὺ συμβολισμό, εἶνε ἓνας ὄρκος για ἓνα ἀδιάρρηκτο δεσμό, πὺ θὰ ἐνώνει ἀπὸ αὐτὴ τὴ στιγμή τὴ ζωή, τὴ σκέψη, ὁλόκληρο τὸ ἔργο τοῦ Γληνοῦ μ' αὐτὸ τὸν τόπο, τὸ λαὸ του και τὰ προβλήματα του. Κι ἀλήθεια ὁ Γληνός σ' ὄλη του τὴ ζωὴ δὲν καταφρονάει τὸν καθυστερημένο τόπο του, δὲν περιφρονάει τὸν ἀγράμματο, τὸν ἀναλφάβητο λαὸ του, δὲ θεωρεῖ μηδαμινὴ και χυδαία τὴ γλῶσσα του. Πονάει τὸ λαὸ του για τὴ φτωχὴ κατάστασή του, τὴν ὕλικὴ και τὴν πνευματικὴ, ἀγωνίζεται για νὰ καλλιεργήσει τὴ γλῶσσα του, νὰ τὴν ἐπιβάλλει, νὰ μορφώσει τὸ λαὸ, νὰ τὸν ἀνεβάσει σὲ ἀνώτερο ἰδεολογικὸ και ἐκπολιτιστικὸ ἐπίπεδο. 'Ο Γληνός εἶχε τὸ θάρρος και τὴν ψυχικὴ δύναμη νὰ ζητάει τὸ 1940 νὰ ἀνεβάσει τὸ λαὸ ὡς τοὺς φιλοσοφικοὺς στοχασμοὺς και τὴ διαλεκτικὴ μεθοδολογία τοῦ Πλάτωνα. Σὰν μιὰ λαμπάδα, πὺ φωτίζει και θερμαίνει και ὅσο περισσότερο θερμαίνει και φωτίζει ἄλλο τόσο και λυώνει, ἔτσι και ὁ Γληνός ἀνάλωσε τὴ ζωὴ του για τὸ φωτισμὸ και τὴν προκοπὴ τοῦ λαοῦ του. Αὐτὸ εἶνε τὸ βασικὸ χαρακτηριστικὸ πὺ ξεχωρίζει τὸ ἔργο και τὴ ζωὴ τοῦ Γληνοῦ. 'Η πλούσια και πολὺπλευρὴ προσωπικότητα τοῦ Γληνοῦ δὲ μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ, ἂν δὲ ληφθεῖ ὑπόψη ἡ ἀπερραντὴ ἀγάπη τοῦ Γληνοῦ πρὸς τὸ λαὸ, ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη του στὸ μέλλον, στὴ δημιουργικότητα τοῦ ὀργανωμένου και ἀγωνιζομένου λαοῦ. 'Η σαφήνεια, ἡ καθαρότητα τοῦ γραφτοῦ και προφορικοῦ λόγου, εἶνε ἀνάγκη ἐσωτερικὴ για τὸ Γληνό. 'Ο Γληνός θὰ μπορούσε νὰ παραστήσει κι αὐτὸς τὸ σκοτεινὸ, τὸ στρουφνὸ, τὸ «βαθυστό-

1. Τὴν δράση τοῦ Γληνοῦ στὴν 'Ακροναυπλία και τὴν Κατοχὴ θὰ τὴν ἱστορήσουμε με ἄλλη ἐδκαιρία.

χαστο» και ἀκατανόητο διανοητή. Μὰ ὁ Γληνὸς δὲν εἶνε φωτισβέστης. Ὁ Γληνὸς εἶνε ὁ Δημήτρης ὁ Φωτεινός. Εἶνε ὁ φωτεινὸς στοχαστὴς καὶ καθοδηγητὴς, ὁ φωτεινὸς ἀγωνιστὴς τοῦ λαοῦ μας. Θέλει νὰ φωτίσει καὶ ὄχι νὰ σκορπίσει τὴ σύγχυση καὶ τὴ θολοῦρα στὸ νοῦ τοῦ λαοῦ μας. Ἡ ἄρμονικὴ ἐνότητα θεωρητικῆς ἐργασίας καὶ δράσης ἐκπαιδευτικῆς καὶ πολιτικῆς στὴ φυσιογνωμία τοῦ Γληνοῦ, μπορεῖ τότε νὰ κατανοηθεῖ σωστά, ἂν λάβουμε ὑπόψη μας τὴν ἀγάπη τοῦ Γληνοῦ πρὸς τὸ λαὸ μας. Ὁ Γληνὸς πόνεσε τὸ λαὸ μας, ἡ καρδιά του μάτωσε καὶ τὰ μάτια του βούρκωναν συχνὰ γιὰ τὴ δυστυχία του. Ἀγώπηστηκε σκληρὰ νὰ τὸν ἀπελευθερώσει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ σκλαβιά του, πείστηκε ὅμως μέσα στους ἀτελείωτους ἀγῶνες του γιὰ τὸ φωτισμὸ τοῦ λαοῦ μας, πὼς δὲ μπορεῖ ὁ λαὸς μας νὰ ἀπολυτρωθεῖ πνευματικὰ, ἂν πρῶτα δὲν ἐλευθερωθεῖ οἰκονομικὰ καὶ δὲ χειραφετηθεῖ πολιτικὰ. Ἡ κομμουνιστικὴ πολιτικὴ δράση του ἔγινε τότε γιὰ τὸ διανοητὴ Γληνὸ ἀνάγκη ἐσωτερικὴ, γιὰ τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸ λαὸ καὶ ἡ λύση τῶν προβλημάτων του τὸ πρόσταξε αὐτό.

Ἡ σαφήνεια τῆς διαλεκτικῆς σκέψης του, ἡ καθαρότητα τῶν προθέσεων καὶ τῶν στοχασμῶν του, ἡ ἄρμονικὴ ἐνότητα θεωρίας καὶ πράξης, ἡ ἀπέραντη ἀγάπη του πρὸς τὸ λαὸ, ποὺ καθόρισε τὴν ἀνεπιφύλαχτη προσχώρηση τοῦ Γληνοῦ στὸ πρωτοπόρο κομμουνιστικὸ κόμμα, ποὺ μέσα σ' αὐτὸ παίρνουν πλάτος καὶ βάθος πρωτόφαντο, εἶνε τὰ δυναμικὰ στοιχεῖα, ποὺ μ' αὐτὰ ὁ Γληνὸς πεθαίνοντας νίκησε τὸ θάνατο, ζεῖ ἀνάμεσά μας καὶ θὰ ζεῖ στὶς ἐρχόμενες γενιές. Αὐτὰ τὰ στοιχεῖα χάριζαν στὸ Γληνὸ τὴ χαρὰ, ποὺ δὲν τοῦ ἔλειπε ποτέ του, τὴν αἰσιοδοξία του, ποὺ χαρακτήριζε τὸ Γληνὸ καὶ στὶς πιὸ μαῦρες καὶ φουρτουνιασμένες μέρες τῆς ζωῆς του, τὴ βεβαιότητα γιὰ τὴν τελικὴ νίκη, ποὺ διατήρησε ὡς τὴν τελευταία πνοή του καὶ μ' αὐτὴ ἀντιμετώπισε τὸ θάνατο: «θὰ νικήσουμε!»

Αὐτὰ τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γληνοῦ εἶνε ἡ πολύτιμη πνευματικὴ κληρονομιά, ποὺ ἀφήνει ὁ Δάσκαλος στὴ νέα γενιά. Ἄς ἀκολουθήσουμε τὸ παράδειγμά του καὶ ἄς ἀκούσουμε τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Δάσκαλου: «Ὅσοι νοιώθουν μέσα τους νὰ ζεῖ τοῦ λαοῦ τῶν ὁ πόνος, ἔχουν μπροστά τους ἕνα σκοπὸ ζωῆς πλούσιο, μεγάλο, γεμάτον ἀγῶνα καὶ δημιουργικὴ χαρὰ» (Δ. Γληνός, «Ἀναγέννηση», χρονιά Α, φυλλάδιο 1°, Σεπτέμβρης 1926, σ. 2).

Θ. ΛΥΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Α'. Στὰ ἄρθρα του τὰ ἀναιρετικὰ τῆς φασιστικῆς ἰδεολογίας τοῦ κ. Παν. Κανελλόπουλου, ὁ Γληνὸς ἐβασάνισε κριτικὰ καὶ διερεῖνησε διαλεκτικὰ ἀκόμη καὶ δυὸ ἄλλες ἔννοιες, ποὺ προεκλογικὰ ἔρριξε ὁ κ. Κανελλόπουλος: α) τὴν ἔννοια τῆς «πειθαρχημένης ἐλευθερίας» καὶ β) τὴν ἔννοια τοῦ «ἐθνι-

κοῦ κράτους». Δίνουμε ἀποσπασματικά τὴν ἀναίρεσή τους, ὅπως τὴν ἔκανε ὁ Γληνός :

α) «πειθαρχημένη ἐλευθερία»

«Τὴν ἔννοια τῆς «πειθαρχημένης ἐλευθερίας» τὴν παρουσιάζει ὁ κ. Κανελλόπουλος σὰν πρωτότυπη ἐφεύρεσή του καὶ σὰν μαζικὴ ἐπωδὸ, σὰν κάποια ἀκατανόητη καὶ μυστήρια φράση, ἀπὸ κείνες ποὺ λέν οἱ μάγισσες, δταν ξορκίζουν κανένα μεγάλο θανατικό. Πιστεύει, πὼς ἡ διαλεχτικὴ τῆς σύνθεσης, ἡ ἀντίφραση ποὺ περιέχει, θὰ θολώσῃ τόσο πολὺ τὸ νοῦ ἐκείνων ποὺ τὴν ἀκοῦν, ὥστε νὰ μὴ ρωτήσουνε, νὰ μὴ θελήσουνε νὰ ξεδιαλύνουν τὸ νόημα τῆς. Μόλις ὅμως ὁ ἀκροατὴς ἔχει τὴν ψυχραιμία νὰ ρωτήσῃ καὶ τὴν κριτικὴ δύναμη ν' ἀναλύσῃ τὴν ἀπάντηση, ὅλα τὰ μάγια χάνονται καὶ ὁ κ. Κανελλόπουλος μένει... μὲ τὰ κλούβια αὐτὰ μέσα στὸ ψηλὸ του καπέλλο.

Τι εἶνε λοιπὸν αὐτὴ ἡ «πειθαρχημένη ἐλευθερία»; Ἕνας συνδυασμὸς πειθαρχίας καὶ ἐλευθερίας, σὰς ἀπαντᾷ ὁ κ. Κανελλόπουλος. Μὰ ἡ ἀπάντηση αὐτὴ δὲ λέει τίποτα. Γιατί ἕνας συνδυασμὸς πειθαρχίας καὶ ἐλευθερίας ἦταν καὶ εἶνε ὅλα τὰ ἱστορικὰ πολιτικά καθεστῶτα, ποὺ ἐπικράτησαν ὡς τὸρα ἀπάνω στὴ γῆ.

Τὸ νόημα καὶ τὴν ἀξία τὴν παίρνει ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς ἀνάλογα μὲ τὸ περιεχόμενό του. Ποιὸς πρόκειται νὰ εἶνε λεύτερος; Ὁ ἕνας, οἱ λίγοι, οἱ πολλοί, ἢ ὅλοι; Καὶ ποιοὶ θὰ πειθαρχοῦν καὶ σὲ ποιόν; Ὁ μόνος συνδυασμὸς πειθαρχίας καὶ ἐλευθερίας, ποὺ θὰ ἔδινε τὴν ὀλοκληρωτικὴ καὶ σωστὴ ἔννοια «πειθαρχημένη ἐλευθερία» θὰ ἦταν ἐκεῖνος, ὅπου ὅλοι θὰ ἦταν ἐλεύθεροι καὶ ὅλοι θὰ πειθαρχοῦσαν. Ἀλλὰ τότε θὰ πειθαρχοῦσαν στὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό του. Ἄρα θὰ εἶχαμε αὐτοπειθαρχημένη ἐλευθερία γιὰ ὅλους. Μὰ τέτια ὅμως αὐτοπειθαρχημένη ἐλευθερία δὲ μπορεῖ ν' ἀνθέξῃ παρὰ σ' ἕνα καθεστῶς ὅπου δὲν ὑπάρχουν δούλοι καὶ ἐλεύθεροι ἐκμεταλλεῦόμενοι. Καὶ ἕνα τέτιο καθεστῶς δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ τάξεις κοινωνικῆς. Μόνο μιὰ κοινωνία μὲ κοινοκτησία τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς καὶ χωρὶς κοινωνικῆς τάξεις μπορεῖ ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐλεύθερους αὐτοπειθαρχημένους ἀνθρώπους, νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἰδανικὸ τῆς αὐτοπειθαρχημένης ἐλευθερίας. Καὶ τέτια κοινωνία χωρὶς τάξεις καὶ χωρὶς ἐκμεταλλεῦτέες καὶ ἐκμεταλλεῦόμενους εἶνε ἡ κομμουνιστικὴ.

Ὁ κ. Κανελλόπουλος ὅμως βρῖσκει πὼς ὁ κομμουνισμὸς, ποὺ δημιουργεῖ αὐτὴ τὴν κοινωνία τῶν ἐλεύθερων καὶ αὐτοπειθαρχημένων ἀνθρώπων, εἶνε «κίνημα δούλων». Αὐτὸς ὁ δῆθεν κοινωνιολόγος καὶ ὁ ἐραστὴς τῆς ἐλευθερίας, ποὺ δῆθεν πιστεύει πὼς μόνον ἡ ἐλευθερία δίνει νόημα στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, ἔχει τὴν ἀμάθεια ἢ τὴν ἀπρέπεια νὰ ὀνομάσῃ «κίνημα δούλων» τὴν ἠρωϊκότερη ἐπανάσταση ποὺ εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος καὶ τὸ πιὸ εὐγενικό, τὸ πιὸ πλούσιο σὲ αὐτοθυσίες καὶ ἀνιδιοτέλεια ἀπολυτρωτικὸ κίνημα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, δταν ἔχει μπροστά του τὴν ρούσικη ἐπανάσταση μὲ τοὺς ἀφθαστοὺς ἠρωϊσμοὺς τῆς, δταν ἔχει μπροστά στα μάτια του τοὺς μόνους ἠθικούς, ἀγνοὺς καὶ ἀνιδιοτελεῖς ἀγῶνες, ποὺ γίνονται μέσα σ' ὅλα τὰ κράτη ἀπὸ τοὺς προμάχους τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασης, δταν ἔχει μπροστά στα μάτια του καὶ μέσα στὴν Ἑλλάδα τῶν ἠθικῶν μπακάληδων τίς ἀπέραντες καὶ ἀφθαστες θυσίες τῶν ἠρωϊκῶν παιδιῶν τῆς ἐργατικῆς καὶ ἀγροτικῆς τάξης, ποὺ μόνον αὐτὰ ἐξυχνίζονε σήμερα τὸν ἠθικὸ ρῦπο καὶ δημιουργοῦν ἱστορικοὺς τίτλους γιὰ τὴν αὐριανὴν Ἑλλάδα» («Ριζοσπότης», 15 Μάρτη 1936).

β) «ἔθνικὸ κράτος»

«Ἡ «ἰδέα τοῦ ἔθνους» καὶ «τὸ ἔθνικὸ κράτος» δὲ μπορεῖ μὲ κανένα

τρόπο να πάρει κανενός είδους κοινωνικό περιεχόμενο. απ' αυτά που υπόσχεται και μεγαλόστομα εξαγγέλει ο κ. Κανελλόπουλος.

Εδώ είνε τὸ βασικὸ ψέμμα του, ἡ ἀγύρτικη ταχυδακτυλουργία τοῦ φασισμού. Τὸ «ἐθνικὸ κράτος», ἱστορικὸ ἐπιφαινόμενο τῆς ἀστικής κυριαρχίας, ποτέ, πουθενά, σὲ κανένα μέρος τῆς γῆς, δὲ συνδέθηκε ὀργανικά μὲ τὴν ἐπιδίωξη τῆς «ιδανικῆς», τῆς «κοινωνικῆς δικαιοσύνης». Τὸ «ἐθνικὸ κράτος» ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰώνα ὡς σήμερα, ποὺ πῆρε τὴν πιὸ ἐντατικὴ ἀνάπτυξή του, ἱστορικὰ συνδέθηκε πάντα μὲ δύο σκοπούς, ἐσωτερικά μὲ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν ἐργαζομένων, ἐξωτερικά μὲ τὴν ὑποταγὴ καὶ τὴν ἐκμετάλλευση ξένων λαῶν. Ἄρα μὲ τὴν κοινωνικὴ ἀδικία. Ἡ κοινωνικὴ ἀδικία προέρχεται ἀπὸ αἰτία οικονομικά, ἀπὸ τὴ διάσταση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων πρὸς τὶς παραγωγικὲς σχέσεις. Καὶ τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς διάστασης καμμιά ἰδέα δὲ μπορεῖ νὰ τὰ μεταβάλει, παρὰ μόνο ἡ ἄρση τῆς διάστασης αὐτῆς, ἡ κατάρτιση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς» («Ριζοσπάστης» 29 τοῦ Μάρτη 1936).

Β'. Ὁ Γληνὸς στὸ βαλκανικὸ συνέδριο γιὰ τὸ παιδί, ἀφοῦ ἀνάφερε πὼς ὑπὲρ-ρέτησε τριάντα χρόνια τὴν ἐλληνικὴ ἐκπαίδευση καὶ ἐβεβαίωσε τοὺς συνέδρους ὅτι εἶνε σὲ θέση νὰ δώσει στὸ συνέδριό τους ἀσφαλεῖς πληροφορίες, συνέχισε:

«Ἐχω νὰ κάμω δύο παρατηρήσεις: 1) Ὅτι τὸ νὰ δίνει κανεὶς πληροφορίες γιὰ νόμους, ποὺ ψηφίστηκαν γιὰ τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ κατάσταση τῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ στὴ χώρα μας. 2) Ὅτι γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς τί ἀξία ἔχει αὐτὸ ποὺ γίνεται γιὰ τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, πρέπει νὰ ξαίρει ποιά πραγματικότητα ὑπάρχει σὲ σύγκριση μὲ ὅ,τι γίνεται. Γιατί ἂν δίνεται συσσίτιο σὲ 1.000 παιδιά, ἐνῶ πεινοῦν 100.000, διαφέρει ἀπὸ τὸ ἂν δίνεται συσσίτιο σὲ 1.000 ἐνῶ πεινοῦν 1.500. Γιὰ νὰ σὰς διαφωτίσω, σὰς φέρνω δύο-τρία παραδείγματα: Ἀκούσατε τὴν ἐκθεση τῆς δευθύνου τοῦ βρεφοκομείου γιὰ τὴ λειτουργία του, σύμφωνα μὲ τοὺς «κειμένους νόμους». Πλὴν ὁμως, ἂν ρωτούσαμε ποιά εἶνε ἡ θνησιμότητα τῶν βρεφῶν, θὰ ἀκούγατε τὴν τρομακτικὴ ἀπάντηση, ὅτι πεθαίνουν τὰ 90 % τὰ δὲ ὑπόλοιπα 10 % ζοῦν μιὰ ζωὴ ἀνθρώπων ἀναπήρων, ἀσθενῶν κλπ. Ὅστε τὸ ἴδρυμα αὐτὸ εἰς μπουρὸσε νὰ ὀνομαστῆ «τόπος ποὺ σκοτώνουν τὰ παιδιά» . . . Βρεφοκτονεῖον.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ πρόεδρος τοῦ Πατριωτικοῦ ἰδρυματος Φίλων διαμαρτύρεται λέγοντας ὅτι οἱ ἀριθμοὶ εἶνε ἀνακριβεῖς. Ὁ Γληνὸς τότε ρωτᾷ: «Μήπως εἶνε μεγαλύτερ' ἢ θνησιμότητα»;

Συνεχίζοντας λέει: «Ὅλοι σας ἐπισκεφτήκατε τὴ νυχτερινὴ σχολὴ «Παρνασσοῦ» ὅπου διδάσκονται παιδιά ἡλικίας 9 χρόνων καὶ πάνω. Λοιπὸν ὑπάρχουν στὴν Ἑλλάδα δύο νόμοι. Ὁ ἓνας ὑποχρεώνει νὰ πηγαίνουν τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο μὲχρι 12 ἐτῶν. Ὁ ἄλλος ἀπαγορεύει νὰ ἐργάζονται παιδιά κάτω τῶν 14 ἐτῶν. Πῶς βρέθηκαν στὴ νυχτερινὴ σχολὴ τόσα παιδιά κάτω τῶν 14 χρόνων, ποὺ δὲ φοιτοῦν στὰ σχολεῖα καὶ ἐργάζονται ὅλη τὴν ἡμέρα; Ὅστε τὸ φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα ὑπάρχει γιατί παραβιάζονται δύο θεμελιώδεις νόμοι γιὰ τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ. Ἄν θέλετε νὰ μάθετε πόσα παιδιά βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὶς ἴδιες συνθήκες—ποὺ δὲ φοιτοῦν δηλ. στὰ σχολεῖα καὶ ἐργάζονται—σὰς ἀναφέρω ὅτι φτάνουν εἰς 200.000, χωρὶς μάλιστα νὰ φοιτοῦν καν σὲ νυχτερινὰς σχολὰς, γιατί δὲν ὑπάρχουν παντοῦ.

«Ἡ βασικὴ αἰτία ὄλων αὐτῶν εἶνε ὅτι ἐκεῖνο, ποὺ διακήρυξε τὸ συνέδριο σὺν θεμελιώδη ἀρχή: «τὰ πάντα γιὰ τὸ παιδί» καὶ «τὸ παιδί εἶνε τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας», δὲν ἀποτελοῦν στὴν πραγματικότητα τίς ἀρχές, ποὺ μᾶς ὀδηγοῦν στὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ. Εἶνε ψέμμα ὅτι μεταχειριζόμαστε τὸ παιδί σὺν «τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας». Γι' αὐτὸ ἀναθέτουμε τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ στὴν ἰδιωτικὴ φιλαν-

«...ὡπία καὶ τὸν κομμουνισμὸ διαφόρων κυριῶν» («Ριζοσπάστης» 9 τοῦ Ἀπριλίου 1986).

Γ'. Στὴ συζήτηση γιὰ τὸ ἐνλογικὸ σύστημα ὁ Γληνὸς εἶπε :

«Ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, πάνω στὸ ἐκλογικὸ, ἔχουν ἐξαντληθῆ ὥστε ἡμεῖς πρῶτη φορά μπαίνουμε στὸ Κοινοβούλιο δὲν ἔχουμε νὰ προσθέσουμε οὔτε στή θεωρητικὴ πείρα οὔτε στὴν ἐφαρμογὴ. Εἶνε ἀνάγκη ὅμως νὰ εἰποῦμε τὴ γνώμη μας γιὰτὶ παρουσιάστηκε ὡς μεγάλο καὶ τρομερὸ μορμολύκειο τὸ ὅτι ἂν ἐφαρμοθεῖ ἡ ἀναλογικὴ θὰ ἐπικρατήσουν οἱ κομμουνιστὰ καὶ θὰ καταστραφῆ ἡ Ἑλλάς. Θὰ εἰποῦμε τὴ γνώμη μας καὶ θὰ ἀποδείξουμε ὅτι δὲν ἀποτελοῦμε κίνδυνο. Τὸ ἀναλογικὸ σύστημα πραγματικὰ δὲν ἐφαρμόστηκε σὰν σύστημα μόνιμο ἀνάλογο μὲ τὶς συνθήκες πρὸ ἐπιβάλλονται. Ἐφαρμόστηκε σὰν γιατρικὸ, σὰν μιὰ πανάκεια πρὸ εἶχαν κάμει τὰ μεγάλα κόμματα, τὰ ὁποῖα διήρεσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ ὤξυναν τὰ πάθη. Καὶ ἔλεγαν τότε, ἄς ἔλθῃ ἡ ἀναλογικὴ νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κατάντημα. Δὲν πηγάζει λοιπὸν ἡ ἀδυναμία ἀπὸ τὸ σύστημα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ κόμματα.

Οὔτε συμμαχικὴ κυβέρνησις ἠμπόρεσε νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα διότι συμμαχικὰ κυβερνήσεις εἶναι δύσκολο νὰ γίνουν, γιὰτὶ τὰ κόμματα εἶναι δύσκολο νὰ συνεννοηθοῦν λόγῳ τῶν ἐγκλημάτων των κατὰ τὸ παρελθόν. Γι' αὐτὸ στὴν Ἑλλάδα δὲν ἐφηρμόσθη ἡ ἀναλογικὴ σὰν σύστημα μόνιμο.

Ὅσοι ἀπὸ σᾶς μιλοῦν γιὰ πλειοψηφικὸ μιλοῦν μόνον γιὰ τὰ δύο μεγάλα κόμματα.

Τὰ ἐπιχειρήματα ὅσων ὑποστηρίζουν τὸ πλειοψηφικὸ εἶνε ὅτι δίνει ἰσχυρὰν κυβέρνηση καὶ ὅτι ἀναδεικνύει νέους ἀνδρας.

Ἐπίσης ὅσοι ὑποστηρίζουν τὴν ἀναλογικὴν, λέγουν ὅτι εἶνε σύστημα δικαιοσύνης καὶ ὅτι ἐπίσης διαλύει τὰς παρατάξεις. Γι' αὐτὸ ἐφηρμόσαμεν τὸ ἀναλογικὸν γιὰ νὰ διαλύσωμεν τὰς παρατάξεις.

Ἐναντίον τῆς ἀναλογικῆς πάλιν λέγεται ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ ἰσχυρὰν κυβέρνησιν, ὅτι ὑπάρχει τυραννία τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος, ὅτι εἶμαστε λαὸς ἄσπρος ἀκόμη πολιτικῶς καὶ ὅτι δὲν μπορούμε ἐπίσης νὰ τὸ ἐφαρμόσουμε διότι εὐνοεῖ τὸν κομμουνισμὸν. Λέγονται ἐπίσης καὶ ἄλλα ἐπιχειρήματα γιὰ τοὺς σταυροὺς. Ἀλλὰ παραβλέπεται ὅμως ἓνα βασικώτατο γεγονός, ὅτι τὰ ἐκλογικὰ συστήματα σκοπεῦουν νὰ παραστήσουν δυνατὴν τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ πολιτεύματος. Δηλαδὴ καὶ τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα ὡς καὶ τὰ ἐκλογικὰ συστήματα εἶνε δημιουργήματα ἐκλογικοῦ καθαρῶς συστήματος καὶ ὄχι θεωρίας. Γνωρίζετε ὅτι στὴν Ἀγγλία δημιουργήθηκε ταυτόχρονα καὶ τὸ σύστημα τῶν κομμάτων γιὰτὶ ἦσαν δύο τάξεις πρὸ πολεμοῦσαν καὶ αἱ δύο γιὰ τὴ φεουδαρχία καὶ ὅταν δημιουργήθηκε στὴν Ἀγγλία τρίτον ρεῦμα, τὸ ἐργατικόν, τότε δημιουργήθηκε καὶ τρίτον κόμμα, τὸ ἐργατικόν. Καὶ ἂν αἱ δύο παρατάξεις πολεμοῦσαν νὰ ἀποκλείσουν τὸ ἐργατικόν, τότε αὐτὸ τὸ κόμμα θὰ γινότανε ἐπαναστατικόν. Καὶ βλέπετε στὴν Ἀγγλία νὰ σχηματίζεται συμμαχικὴ κυβέρνηση τῶν συντηρητικῶν μὲ τοὺς ἐργατικούς. . . .

Ἀλλὰ, κύριοι βουλευταί, τὸ νὰ προσαρμόζεται κανεὶς στὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων αὐτὸ εἶναι πραγματικότης, γιὰτὶ τὰ κόμματα θὰ ἀνατινάξουν τὴν κατάστασιν.

Τὸ νὰ λέμε ὅμως ὅτι τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα εἶνε ἐναντίον τοῦ ἐπισημοῦ καθεστώτος, ὅτι δὲν εἶνε Ἕλληνας οἱ ἀποτελοῦντες αὐτό, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λέγεται. Δὲν εἶνε Ἕλληνας τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἐργατῶν ; (χειροκροτήματα). Ἐκεῖνοι δὲν εἶνε Ἕλληνας πρὸ ἰσχυρίζονται αὐτὰ καὶ πρὸ θέλουν νὰ ταυτίσουν τὴ δική τους ὑπόστασιν μὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ; καὶ ὄχι ἐκεῖνοι πρὸ θέλουν νὰ ὑποστηρίξουν τὰ δίκαια τοῦ ἐργάτη καὶ πρὸ θέλουν ὅπως ὁ ἐργάτης ἔχει τὸν ἀντιπρόσωπό του στὸ κοινοβούλιο. Ἀπὸ ὅσα εἶπον συμπέρασμα εἶνε ὅτι ὑποστηρίζω τὸν κοινοβουλευτισμὸ καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ στὸ κοινοβούλιο γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὰ συμφέροντά του.

Θέλω νά εξετάσω αὐτό πού εἶπον πολλοί, ὅτι δέν μπορεῖ νά εφαρμοσθεῖ τὸ οὐστήμα αὐτό διότι ὁ ἑλληνικός λαός εἶνε ἀμόρφωτος. Μά ὁμως ἂν σήμερον εἶνε ἀμόρφωτος ὁ λαός ὑστερα ἀπὸ 110 χρόνια ἐλεύθερη ζωὴ, ἂν σήμερα ὑπάρχουν 50% ἀνάλφάβητοι, ποσοστὸν πού δέν ὑπάρχει οὔτε στὴν Ἀλβανίαν, ποῖος φταίει δι' αὐτό; Ποῖος ἐκυβέρνησε τὸν λαό, ποιά κόμματα ἐκυβέρνησαν τὸν λαό; Πῶς θὰ γίνεῖ ὁ λαός ἀξίος νά κάμῃ χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων του, ἀφοῦ δέν διαπαιδαγωγεῖται ἀπὸ τὰ κόμματα; Ἀλλά προβάλλεται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ ἀναλογικὴ θὰ φέρῃ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ὅτι αὐτὸ θὰ εἶνε ἡ καταστροφή. Ἐμεῖς δέν θέλουμε διὰ τῆς βίας νά ἐπιβάλλωμεν τὸ καινούριον καθεστῶς. Ἐννοοῦμε νά πείσωμε τὸν λαόν ὅτι τὸ καθεστῶς πρὸς θέλωμε νά δημιουργήσωμεν εἶνε γι' αὐτὸν τὸ συμφερότερον. Καὶ ἂν δώσῃ τὴν πλειοψηφίαν του, τότε καὶ μόνον, παίρνοντας τὴν ἐξουσίαν, θὰ τοῦ τὸ δώσωμεν. Λοιπὸν λέγετε, ὅτι ἡ ἐπικράτησις αὐτοῦ τοῦ κόμματος θὰ εἶνε ἡ καταστροφή; Ἀλλά θὰ ἀπευθύνω καὶ ἄλλην ἐρώτησιν. Μέχρι τοῦδε ὑπάρχουσι περιπτώσεις πού δέν ὑπῆρχον κομμουνιστὰι στὴ Βουλὴ τὸ 1928, τὸ 1933. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς διακυβερνήσεως τοῦ λαοῦ, χωρὶς νά ὑπάρχουν στὴν βουλὴν οἱ κομμουνιστὰι καὶ νά ταράζουσι τὴν βουλὴν, εἶνε γνωστὰ σ' ὅλους σας. Ἡ μὲν μία πτέρυξ λέγει ὅτι ἡ τετραετία τοῦ Βενιζέλου κατέστρεψε τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ ἡ ἄλλη πτέρυξ λέγει ὅτι ἡ τριετία τῶν ἄλλων κατέστρεψε τὴν Ἑλλάδα. Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ κατέστρεψαν τὴν Ἑλλάδα, τί φοβεῖσθε νά κάνωμεν ἡμεῖς; Τί θὰ καταστρέψωμεν ἡμεῖς; > (χειροκροτήματα). Βλ. Ἔπισημα Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Γ' Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς. Προεδρεία Θ. Σοφούλη. Συνεδριάσεις Δ'-Θ' (2 Μαρτίου 1936 - 30 Ἀπριλίου 1936). Συνεδριάσεις Η' Τετάρτη 29 Ἀπριλίου 1936, σ. 111-112, ἐν Ἀθήναις 1938, ἐκδ. Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, ἐν Ἀθήναις 1938.

Δ'. Ὁ χαιρετισμὸς τοῦ Γληνοῦ στὸ πρῶτον παμφοιτητικὸν συνέδριον :

« Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Με βαθειὰ συγκίνηση καὶ χαρὰ χαιρετίζω τὸ πρῶτον πανελλήνιον συνέδριον τῶν φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν ἀπὸ μέρους τοῦ Παλλαϊκοῦ μετώπου.

Ἡ ἐνέργειά σας αὐτὴ σας τιμᾷ γιατί δείχνει τὴν ὀριμότητά σας καὶ ἀκόμα δείχνει σ' ὅλην τὴν κοινωνίαν, ὅτι δέν ἐνδιαφέρεσθε μόνο πῶς νά πάρετε μὲ ὅσο μπορεῖ λιγότερον κόπον τὸ δίπλωμά σας καὶ ὅτι τὰ ἐλατήρια, πού σας κινοῦν εἶνε βαθύτερα καὶ ἀποσκοποῦν στὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν στὴν Ἑλλάδα. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν αὐτὴν σας χαιρετίζω σὰν ἓνα πρωτοποριακὸν τμήμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐλπίζω ὅτι τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου σας θὰ γίνουσι ἡ ἀπαρχὴ γιὰ ἓνα καλύτερον μέλλον. Σας χαιρετίζω ἀκόμα σὰν ἄνθρωπος πού ἀφιέρωσα τριάντα χρόνια γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς μέσης καὶ ἀνώτερης παιδείας καὶ σὰν ὑπηρέτης τοῦ λαοῦ σήμερα... » (Ἐπισημα Πρακτικὰ τῆς 25 τοῦ Μάρτη 1936).